

Iz vsebine: Korupcija pri Sepralu — Stirje plenirji solate za sto lir — Mara Samsa: Odkar v luki ni več »gozda« — Inž. Andrej Čok: Zelena krma — Janko Furlan: Poreklo zadruga — Apno v Brkinih — Mladina postavlja delovne rekorde.

GLASILO ENOTNIH SINDIKATOV ZA SL. PRIMORJE IN TRST

Leto III, št. 15, Poština plačana v gotovini. Trst, 4. junija 1947. Spedizioni in abbon. postale II° gruppo. Cena: 8 ML, 6 JL, 4 din.

Prva preizkušnja

Sindikalne volitve gredo svojo pot v premi črti združenih sindikalnih organizacij naproti. Poslednji sporazum v okviru Osrednjega odbora jih je pospešil. Skupna fronta vseh ljudi, ki z delom svojih rok in svojega uma ustvarjajo, služijo, redijo sebe in ves svet, se kuje na demokratičen način ne glede na vse ovire in ugodne okoliščine, ki jih ustvarja peščica ljudskih trošarj zaradi svojih računov in svoje koristi. Skupna fronta vseh delovnih ljudi je globoko ukoreninjena v vseh pravih delavskih srcih. Zato je v zavesti resničnih naprednih delovnih ljudi že ustvarjena.

Ta čas je na pragu svoje prve velike preizkušnje.

Ta čas je tržaški delovni človek na robu med obstanom in propadom. Draginja, beda, lakota, ki se jih poslužuje ljudski izkoriščevalec, da zlomi njegovo moč, ki jih oblašč v slepi pokorščini kapitala malomarno in zločesto dopušča, ki jih javne ustanove od Seprala do civilne policije pod njenim varstvom pretvarjajo v cinične kriminalne spake, groze, da prerastejo in premagajo njegove poslednje moči. Borba za delo in kruh je postala ta hip osnovno vprašanje vseh zaposlenih in nezaposlenih delavcev, vseh aktivnih in upokojenih uslužbencev, vseh žena in otrok. Borba za mezde in znosne delovne pogoje, borba za zaposlitev in zasluženi počitek, borba proti črni borzi in protiljudskemu kriminalu, borba za pravično preskrbo in za zasluženi kruh.

Tržaški delovni človek ve iz krvave izkušnje, da bo ta borba trda do neizprososti, da bo njegov večni sovražnik kakor vse do zadnjih dni igral na vsako karto, da bi ga preigral in osleparil. Ve, da mu bo nastavljal rešitve vseh barv in oblik, le da bi strl njegov razred, ga razpršil in do kraja spel podjarmil.

Za tržaško delavstvo ni rešitev zgolj v povišanju prejemkov, ki jih draginja in črna borza čez noč prerazeta. Toda tudi ni rešitev zgolj v kontroli preskrbe in cen. Rešitev je v obojem. Tržaško delavstvo zahteva večje mezde, da bo imelo večjo kupno moč, in hkrati zahteva uničenje črne borze in kontrolo nad cenami in blagom, da mu bo dostopno in da ga bo imel v zadostni meri.

Tržaško delavstvo ne mara polovične rešitve ne v eno ne v drugo stran, ker bi služila le njegovim izkoriščevalcem, kakor jim dejansko služi taku v Italiji kakor v Nemčiji, Franciji kakor v Angliji.

Osrednji odbor za sindikalni sporazum je jasno pribil njegove zahteve. Najprej in takoj povišati mezde, obenem in odločno pa zatreti spekulacijo, povečati preskrbo, strogo kontrolirati njeno razdeljevanje.

ZA DELO IN KRUH

OOSS sprožil odločilno akcijo za povišanje mezd in ustalitev njih kupne moči

Kakor smo že zadnjič ugotovili, se je gospodarski položaj delavstva sredi maja znova hudo poslabšal. Prišlo je tako daleč, da so se najosnovnejšim življenjskim potrebščinam cene dvignile preko vsake mere: Indeks cen se je v aprilu toliko dvignil, da je znašal življenjski minimum za za tročlansko družino nad 28.000 lir, mezda specializiranega delavca pa 18.500, težaka 16.700 lir. Borba za kruh je postala prvenstveno vprašanje, ki zavisli od njega usoda našega mesta in vsega njegovega delovnega ljudstva.

Generalna skupščina ES

Predzadnji četrtek so se zbrali zastopniki vseh 26 strok, vseh tišočev tovarniških odborov in sindikalnih podružnic na zborovanju, ki je sprožilo novo, odločilno mezdno gibanje. Na zborovanju je tov. Rizzotti jasno obeležil situacijo. Ze ob sklepanju lanske mezdne pogodbe se je izkazalo, da so vsi mezdni poviški kap-

lie vode v morje spričo črne borze, ki je še v teku pogajanj pogonila cene blaga v prosti prodaji navzgor, tako da je ostalo sleherni zboljšanje mezd in plač brez haska. Stalno upadanje valute, nenehno naraščajoča draginja in povrh vsega še zločinsko odvajanje blaga s tržaškega trga poleg kriminalnih tatvin življenjskih potrebščin, ki so se vanje spuščali celo policijski vampirji, so utvarili pri vseh — ničevih draginskih dokladah položaj, iz katerega za tržaškega delavca in delovnega razumnika v sedanjih okoliščinah ni več nobenega izhoda. Vsa odgovornost spričo takega gospodarskega stanja pripada sedanjim oblastem, ki se imenuje zaupniško, ki je pa nihče ni pozval ne izvolil, da bi uravnala ali prav za prav upropastila tržaško gospodarstvo. In hkratu ž njo so odgovorne tudi vse javne in obenem protiljudske ustanove od gobezdavega mestnega sveta pa do sleparskega Seprala.

Zločesti računi kapitalistov in njihovih valptov

Naši ljudje so si na jasnem: Na račun lakote in bede stotisočev Tržačanov hoče ta klika svetu dokazati, da Trst sam zase ne more obstojati ne se razvijati, da je obsojen neizbežno na propast, če se ne osloni na Italijo. Prav v tem se njih politika slepo ravna po interesih velikega kapitala, ki išče gospodarskih stikov celo s Peruje na drugem koncu sveta, v nasprotju z vsemi najnaravnejšimi interesi Trsta, ki mu njegovo neposredno srednjeevropsko zaledje nudi surovine, živež, delo, blagostanje in napredek. In prav v tem služijo njih interesom tudi vsi lažni zagovorniki interesov tržaškega delovnega ljudstva, ki se vedno znova zatekajo k italijanskim rešitvam tržaških delovnih in gospodarskih problemov, pa čeprav so po svojem značaju in oblikah drugačni in čeprav so jih kakor zadnjič v aprilu njih kapitalistični pokrovitelji pustili na cedilu, ker se jim spočetka ni zdelo umestno pristati na enake doklade, kakor so jih dosegli n. pr. v Genovi. Kljub temu pa prav sedaj spet zavlačujejo svoj pristanek na načrt nove mezdne pogodbe, kakor so ga zahtevali Enotni sindikati in jim ga predložili v odobritev.

Nujni ukrepi

Najnujnejši ukrep je sedaj povišanje mezdnih prejemkov. Pri tem pa je bistveno, da se hkratu z novo delovno pogodbo uredijo tudi vsa druga vprašanja v zvezi z draginjo:

1. uvede kontrola cen na debelo in drobno,
2. zagotovi redna in izdatna preskrba prebivalstva z vsemi življenjskimi potrebščinami.

Delavstvo mu bo sledilo vedoč, da je njegova neomajna enotnost njegovo prvo orožje in poslednji pogoj za uspeh v borbi in za zmago. Zanj ni druge poti.

M.

gospodarski položaj, ki je nastal spričo nenehne naraščanja cen vseh vrst blaga. Ugotovil je, da sedanjí prejemki v nobenem primeru ne zadostujejo za kritje minimalnih potreb delavske družine. Na ta način je postalo razmerje cen in mezd znova nevzdržno.

OOSS je zato sklenil, predložiti pristojnim organizacijam občo zahtevo, da se delavski prijemki zvišajo zvišajo.

Stiri osnovne točke

V skladu s solidarnostno fronto delavcev prihaja OOSS do zaključka, da se mora borba delavskega razreda prvenstveno usmeriti v to, da si pri vladi in pri vseh odgovornih oblasteh, kakor tudi pri vseh delodajalskih organizacijah dosežejo ukrepi, ki bodo omogočili ojačenje kupne moči mezd in spričo katerih se bo naše gospodarstvo dejansko dvignilo iz katastrofalnega stanja, v katerem se je znašlo zaradi brezbriznosti vlade in špekulacij nekaj sto grabežev.

OOSS povzema zaenkrat v naslednjih štirih osnovnih točkah akcijo, ki jo je treba neutegoma izvesti:

1. braniti realno mezdo odnošno ojačiti njeno kupno moč,
2. boriti se do kraja za odpravo špekulacije,
3. bistveno povečati in zboljšati preskrbo in razdeljevanje

Politični pregled

DOLARSKA VLADA V ITALIJI

Ob koncu preteklega tedna sta bili sestavljeni dve novi vladi — v Italiji in na Madžarskem, torej v deželah, kjer je bil z zmago zaveznikov uničen fašistični režim in kjer je zdaj v interesu miru potrebno izkoreniniti ostankе preteklosti in utrditi demokracijo. Vsi vemo, da si tako italijansko kot madžarsko ljudstvo tega želi in da se za dosego tega cilja tudi bori. Vemo pa tudi, da so v teh deželah, kot drugod po svetu na delu sile, ki se temu svetljenju ljudstva upirajo.

Dogodki na Madžarskem in v Italiji so v tem oziru silno poučni, kajti medtem ko so bile na Madžarskem razkrinkane spletke reakcionarnih politikov in so prišle na površje zdrave ljudske sile, se je v Italiji okrepil položaj domačih reakcionarjev, s tem pa položaj dejanskega povzročitelja zadnjih vladnih kriz v Italiji, ameriškega imperializma. Na eni strani torej zmaga ljudstva, zmaga demokracije, na drugi strani pa okrepitev reakcionarnih sil, okrepitev tuje imperializma za ceno življenja milijardov ljudi.

Dolarji so bili dejansko gibalna sila zadnje (in vsekakor tudi predzadnje) vladne krize v Italiji, dolarji so poglavitni argument današnje De Gasperijeve demokristjanske vlade in nek demokristjanske vlade in neki demokristjanj za sestavo nove vlade namigoval na takšno rešitev vladne krize, ni zaman govoril o »vladi

OOSS se zaveda svoje odgovornosti in stvarnega gospodarskega položaja v mestu. Kakor se je svoj čas še v teku pogajanj za prilagoditev mezd že zgodilo, bi se lahko spet ponovilo, da bi namreč obči dvig cen pripravil ob sleherni resnični uspeh vsakršni napor sindikalnih organizacij, ob vsako korist, ki naj bi se s prilagoditvijo mezd sedanjim cenam praktično podala za delavske množice.

Se več, nakupna vrednost mezd bi se utegnila celo še zmanjšati. Na novo povišane cene bi tako pritirale naravnost v obupen položaj vse brezposelne, vpokojene, državne in druge javne nameščenice, ki jim ni mogče zagotoviti enako povišane dohodkov, kakor pri zasebnih podjetjih.

vseh premetov redn potrošnje med delavstvo, ne da bi se dajala kakršnakoli prednost določenemu zunanjemu trgu, 4. omogočiti delavcem sodelovanje v odločevalnih in kontrolnih organih, ki urejajo poslovanje gospodarskih ustanov posebnega pomena za delavski razred, kolikor utegnejo vplivati na preskrbo mesta, na uravnavanje cen in nižanje draginje.

Ne glede na katero koli smer in ideologijo se smatrajo delavci za prizadete v tej borbi, ki ni nič drugega kakor obramba lastne pravice do življenja. Roditi mora nemudno ukrepe širokega obsega, ki bodo izpolnili zahteve, kakor jih izražajo gornje štiri točke in predstavljati za vse ljudstvo porostvo miru, katerega mu ni mogoče dati drugače kakor z izpolnitvijo zahtev, ki jih tolmačita besedi: delo in kruh.

ameriškega posojila. Vse pa je na eni strani tesno povezano s kritičnim gospodarskim položajem, v katerem je danes Italija, na drugi strani pa z nenasičnim ameriškim pohlepom po močnih položajih v Sredozemlju.

Ko je De Gasperi pred meseci obiskal Ameriko, so mu tam obljubili posojilo. Takoj po njegovem povratku je vlada odstopila, nastala pa je vladna kriza, o kateri so govorili, da jo je De Gasperi prinesel »v žepu« s svojega romanja v ZDA. Takrat očitni poskus, izriniti iz vlade predstavnike levčarskih skupin, se ni obnesel; po dolgih pogajanjih je bila sestavljena vlada, ki se v bistvu ni razlikovala od prejšnje. Gospodarski položaj pa se je slabšal od dne do dne. Vlada, v kateri so imeli večino demokristjani, ni mogla sprejeti in izvesti takih ukrepov, s pomočjo katerih bi Italija zamogla z lastnimi silami okrepiti svoje gospodarstvo in se rešiti katastrofe, ki ji slej ko prej grozi. Pronicanje angloameriškega vpliva v italijansko gospodarstvo pa se je nadaljevalo, tem bolj, ker De Gasperi je ljudje le preradi slišijo na piščalko iz Washingtona.

V takem položaju sta bili možni samo dve poti: ali z odločnim udarcem presekat gorijski voz gospodarskih in političnih spletk domačih in tujih kapitalistov, ali pa iskati pomoč v tujini, ki je za primerno ceno kar hitro priprav-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Korupcija pri Sepralu

Vagoni življenjskih potrebščin razdeljeni med šovinistične organizacije in ustanove ter prepuščeni črni borzi

Veliko pozornost sta pred dnevi zbudili objavi dveh trgovskih organizacij, ki sta postavili v pravo luč tržaško podjetje Sepral. Iz prve izhaja, da se je italijansko gospodarsko združenje nedavno pogajalo s Sepralom in zveznim organom med njim in ZVU za dobavo določenih živil tržaškemu prebivalstvu. Sepral se je postavil na stališče, da mu morajo trgovci, ki so prevzeli blago iz inozemstva, odstopiti del tega blaga ceneje, kakor so ga sami plačali, ostalo pa naj bi prodajali po cenah, kakor veljajo na tako imenovanem »svobodnem trgu«. S takim postopanjem se je Sepral razkrinkal.

Mast za ACLI & Co.

Dejansko je prispelo pred kratkim iz Jugoslavije za tržaško prebivalstvo 8000 kg masti, Sepral je bil blokiral in ga v znamenju svoje »socialne« funkcije dodelil: klerikalni italijanski delovni organizaciji 5000 kg, menzami Jadranskih združenih ladjedelnic (Crda), kjer je na hrani povprečno po 11 tisoč delavcev, 800 kg, tržaškemu Lloyd, kjer ni niti 500 uradnikov, 500 kg, nameščencem Tržaške plovbe (Navigazione adriatica) prav tako 500 kg, okrog 100 uslužbenecem zavoda Banca d'Italia 150 kg, nameščencem zloglasne Bolniške blagajne 500 kg, gradbeni direkciji 50, malemu »Modernografica« 50 kg in celo svojim lastnim nameščencem 100 kg. Občli bolnici 150, umobolnici 50 kg. Na podjetja

da podpira interese monopolistov in preprečuje trgovcem z živili, da bi znižali cene blagu. Italijansko gospodarsko združenje je ostro obsodilo tako ravnanje in zahtevalo od ZVU ukrepe proti takim metodam. Na podoben način je protestiralo tudi slovensko gospodarsko združenje in je ugotovilo, da hoče Sepral protipravno preprečiti normalizacijo gospodarskih odnošajev med Trstom in zaledjem, odkoder so živila prišla, medtem ko na vse načine podpira uvoz iz Italije, ne blokira italijanskega blaga in ga tudi ne kupuje pod nabavno ceno.

z delavci je odpadlo 26,25%, na ustanove in urade 78,13% zasežene masti.

Sepral se je skušal braniti in se je izgovarjal, češ da je bil to česamljen primer. Šovinistični reakcionarni tisk je napadel obe trgovski združenji, češ da služita političnim namenom in se je svoji zaletelosti zaletel še v SIAU. Tudi oblasti so prišle Sepralu na pomoč ter zaprle 14 prodajalnih malih trgovcev, organiziranih v obeh združenjih, češ da so prikrivale blago. Bile pa so kmalu prisiljene preklicati svoj ukrep, ki je bil sprito neznanskih spekulantskih afer v trgovini na debelo in sprito Sepralovih mahinacij udarec v prazno.

jih je ponudilo prav zadrugi mesarjev, ki ji je Sepral ubožno blago zasegel.

In kaj je na vse to porekel polkovnik Bickersteth, gospodarski zastopnik ZVU, ko je v soboto sprejel novinarje? Da ima Sepral dobre namene, da podpira bolnice in dobrotelne ustanove ne glede na narodnost in politične nazore, da je zmeraj ravnal pravično in da je v ostalem pod strogim nadzorstvom ZVU.

Taka je torej tržaška preskrba. Na karte človek ne dobi niti toliko, da bi se enkrat na dan najedel. Kar kdo uvozi iz tržaškega zaledja in hoče spraviti na trg po nižjih cenah, da bi vsaj omilil splošno draginjo, mu pobere javna ustanova, ki razdeli blago po vidikih najhujšega političnega šovinizma, po kriterijih najogabnejšega korumpiranca, ki »maže« celo zaupniško oblast in sodišče, ter najpodlejšega črnoborzijsanca. In pri tem se čuti še popolnoma varno pod pokroviteljstvom oblasti, ki cinično in brezvestno krije njene sleparije pred vsem svetom za ceno 5600 jaje. Pa naj še kdo poroče, da Trst ni kolonija najnižje sorte, kjer je gospodarju dovoljena sleherni sleparija, sužnju prepovedan sleherni protest in odpor.

Kriza v Acegatu

Te dni se je pojavil načrt o zgraditvi dveh plinskih generatorjev, ki bi proizvajala po 50.000 kub. m plina. Zgradila naj bi se v okviru Acegata. Razen njiju naj bi zgradili tudi nove destilacijske naprave. Stroški bi znašali 250 milijonov lir. Toda to so načrti in lepe besede, ki se ob njih opaja tržaški mestni svet, položaj pri Acegatu pa je slej ko prej nespremenljivo težaven. V podjetju je ostal dober del od fašističnega režima postavljenih strokovno nesposobnih uradnikov. Komisar, ki ga je postavila ZVU, je bil še slabši in prav tako se je izkazala za nesposobno upravna komisija, ki je napravila ogromne denarje s tem, da je z birokratsko zamudnostjo naročala material, obleko za uslužbence in celo pisarniške potrebščine, tako da je podjetje plačevalo blago po znatno višjih cenah, kakor je bilo prvotno preračunano.

Podjetja ne bodo asanirali s tem, da bodo koncentrirali njegove menze, ne ustavili dnevičarjev, višali tarife na račun malih potrošnikov, odpustili uslužbence in jih krivično upokojevali. Odpraviti bi bilo treba nesposobno vodilno uradništvo, pritegniti nameščence k sodelovanju za gospodarsko obnovo podjetja, si zagotoviti stalen dotok premoga za plinarno, obnoviti njene objekte in tramvajski vozi park. Zagotoviti bi si bilo treba v ta namen dotacije vse dotlej, dokler podjetje ne bi doseglo normalnega obratovanja.

Stavka v zaporih

V zaporih v ul. Tigor so se politični priporniki pred dobrima dvema tednoma odločili za stavko. Malo prej so zahtevali zboljšanje hrane, osebje, ki bi znalo tudi slovensko, in po 1 dnevnik. Uprava pa jih je začela strahovati. Prepovedala jim je sestanke z njihovimi najbližjimi sorodniki, pakete živil in izdala še druge ukrepe. Osmega dne stavke je bilo že 21 pripornikov v ambulanči. Zdravnika so prisili, da jih je hranil s silo, toda so vztrajali. Nazadnje je uprava sprejela njihove zahteve. ZVU pa je ves čas molčala, kakor da se je politični priporniki nič ne tičejo. Tržaško prebivalstvo se je solidiziralo s priporniki, delavstvo v ladjedelnicah, v Arsenalu, v Strojnih tovarnah, pri stavbnih podjetjih, v pristaniščih, prebivalstvo Grete, Barkovelj, žene pri Vidu, pri Sv. Justu, so protestirali tako pri kaznilniški upravi kakor pri ZVU.

Sindikalne volitve

Klevetniška kampanja, ki jo je sprožil tržaški šovinistični tisk, je privedla pred tremi tedni, do popolnega zastoja volitev. Odnosaji so postali skrajno napeti. Tedaj so napravili ES poslednji poskus, da rešijo veliko skupno stvar v korist vsega delovnega ljudstva, njegovo delovno in sindikalno enotnost. Dejansko je bil v okviru OOSS dosežen sporazum, ki določa, da bosta obe sindikalni organizaciji strogo izpolnjevali določbe vseh dosedanjih sporazumov in dogovorov glede volitev ter se sproti sporazumevali o vseh novih problemih, da bosta preprečili sleherni ustmeno in pisмено agitacijo ne le v svojem, marveč tudi v okviru političnih strank in drugih organizacij, da bosta preprečili objavo slehernih člankov ali vesti polemičnega značaja, da bosta preprečili tudi vsako spekulacijo z volilnimi rezultati in bo za to OOSS objavljati te rezultate, da se opustijo vsa volilna zborovanja razen skupnih, da se

bosta sploh z vso resnostjo zavzele za združitev, da se bodo volitve razglasile za vsako podjetje v določeni stroki, kakor bo to določal ukrep, da se bodo vselej prej dokončale v eni kategoriji, preden se bodo pričele v naslednji, in da se ne bodo odlagale.

V smislu tega sporazuma so se pretekli petek nadaljevale. Bile so: v rafineriji pri Sv. Soboti, pri Beltramu, v manufakturni trgovini IORIO, pri Sinolarsu, Genelu Castiglioniu, Agipu in njegovi podružnici, Sessiju, Safemu, v podjetjih ICASA, SAIMA, v tovarni trikotaže, v Jadranski plovbi, kjer je pripadlo v tovarniških odborih 26 članov ES in 54 Delavski zbornici, izmed delegatov za kongrese posameznih strok pa 118 ES in 94 Delavski zbornici.

Volitve so bile nadalje pri Acegatu in so se pričele še pri Upi-mu in drugod, ali njih izidi še niso bili objavljeni. Do sedaj je volno skupno okrog 13.000 volilnih upravičencev.

Draginjske doklade

Te dni so bili sklenjeni dodatni mezdni sporazumi, po katerih so se povisale draginjske doklade vrtnarskim delavcem, uslužbenecem v kavarnah in barih, gostilnah in menzah. Doklade veljajo za mesec maj.

Stalni vrtnarski uslužbenci dobe po 340 lir dnevne doklade, in sicer glavni vrtnar in njegov pomočnik, po 235 lir vajenec v sta-

rosti od 16 do 17 let, 187 lir vajenec v starosti od 14 do 16 let; nestalni pa na uro, in sicer glavni vrtnar in pomočnik ter nekvalificirani delavci v starosti od 18 do 65 let po 42,50, od 17 do 18 let 36,90, od 15 do 17 po 29,40, od 14 do 15 let po 23,40 lir, delavke v starosti od 18 do 60 let po 37,50, od 16 do 18 let po 30,60, od 14 do 16 let po 23,90. Na deželi (razen Milj in Tržiča) so draginjske doklade za 10% nižje.

Uslužbeni v gostilnah, restavracijah in menzah, v kavarnah in barih prejmejo:

Samci nad 26 let starosti, moški po 400 in ženske po 328,40 dnevno ali 10.400 in 8538,40 mesečno, od 21. do 28. leta po 339,40 in 263,90 odnosno 8824,40 in 6861,40, od 16. do 18. leta po 237 in 198,40 odnosno 6162 in 5158,40, pod 16. leti po 151 odnosno 3926 lir; družinski poglavarji pa v starosti nad 20 let po 400 in 372 odnosno 10.400 in 9672, od 16. do 20. leta po 372 in 320 odnosno 9672 in 8320; za osebe, ki je nastopilo službo po 1. X. preteklega leta, v starosti od 16. do 18. leta po 320 in 280, odnosno 8320 in 7280, pod 18. leta pa po 280, odnosno 7280 lir.

V slaščičarski stroki

Za slaščičarske delavce je bil pred kratkim sklenjen dodatni mezdni sporazum, ki določa naslednje plače in mezde:

Poslovodja po 9150 lir na mesec, prodajalka po 6150, blagajničarka po 5250, pomočnica prodajalke in težaki v starosti nad 20 let po 1200 na teden, od 16 do 20 let po 960, pod 16. leti po 720 lir, vajenci v prvem letu po 400, v drugem po 600, v tretjem po 960 lir na teden.

Za dve naduri dnevno se mezda povisja za 25, pri naslednjih treh za 50, pri nadaljnjih za 75%, o praznikih pri prvih 8 urah za 50, pri nadaljnjih za 75%. Slaščičarskim delavcem so priznane enake draginjske doklade kakor uslužbenecem po kavarnah, barih in restavracijah.

Dan za dnem

ZA ZRTVE prvomajskih terorističnih atentatov je bilo doslej zbranih nad pol milijona lir.

UDARNISKI USPEHI. V prostovoljnem delovnem tekmovanju za Ljudski dom so bili doseženi v drugi polovici aprila naslednji rezultati: v ladjedelnici pri Sv. Marku 2267,5 ur, v strojnih tovarnah pri Sv. Andreju 621, v Ilvi 320, v delavnicah Zerjala Tosorattija 120, v rafineriji pri Sv. Soboti 101,5, v rafineriji Aquila 94,5, pri Kozmannu 76,5, med posamezniki pa Albina Petenari 86,5, Cvetko Bratoš 75, Jurij Ussaj 56,5, Ivan Slama 32,5, Renato Lenardo 28.

CLANOM DELAVSKIH ZADRUG, ki so uslužbeni pri stavbnih, kovinarskih in podobnih podjetjih, bo Blagajna za družinske doklade

izplačala zimsko doklado, kakor jo je konec novembra preteklega leta predpisala ZVU.

V TRZASKEM ARZENALU so pred kratkim opustili delo, ker je ravnateljstvo kaznovalo nekega delavca s 6 dni izpore, ne da bi se sporazumelo s tovarniško sindikalno organizacijo, zaradi akordov, ki je podjetje z njimi v zastanku. Zahtevali so, da sprejme podjetje znova na delo delavce, ki so bili odpušteni po uredbi ZVU št. 106, da izplača delavstvu pripadle povške in da uprava podjetja vse probleme v Arzenalu rešuje sporazumno s sindikalno organizacijo. Po dolgih pogajanjih je uprava podjetja pristala na delavske zahteve. Popoldne se je delo nadaljevalo.

Jajca za škofijo in ZVU

A ni ostalo pri tem. Prejšnji četrtek je »Lavoratore« objavil nove podatke o dobrotelnih akcijah Seprala, ki je še pred kratkim povisal cene celo racioniranemu blagu. Tokrat je šlo za jajca, ki jih je ta korumpirana ustanova zasegla v aprilu in razdelila takole: škofiji 1400, Trgovski zbornici 2800, ZVU 5600, nadalje po 2800 italijanski banki, Tripeovichu, tržaški hranilnici, železničarjem in magistratu, 4200 Tržaškemu Lloyd, po 1400 pa okrajnemu sodišču, Bolni-

ski blagajni, mestni davkarji, pri-zivnemu sodišču, nekemu tajinstvenemu Teritorialnemu uradu, po kojninskemu uradu, zavodu za ljudska stanovanja, uradu za rudarstvo, podjetjem ENIC, IGEA, Stradi, Ital strade, Ferucci, ICA-SA, dalje svojim lastnim nameščencem in italijanski partizanski zvezi in škedenjskim plavcem. Jadranskim združenim ladjedelnicam je dodelil 18.200 jajc, toda njih delavci so prejeli vsak le po eno, torej 11.000 Ostalih 6800? pa je izginilo in so jih pozneje 300 našli na črni borzi (pri trdkri Amadei). Tako je Sepral »socialno« razdelil 125.000 jajc, in sicer 37% med delavce, 63% pa med gospodo.

Pri Sepralu so sprito vsega tega obmolknili. Po mestu je šel val protesta Tržaške gospodarske organizacije slovenskih in italijanskih trgovcev na drobno, mesarska zadruga, organizacija trgovcev z živili in zadruga organizacija malih trgovcev, ki predstavljajo ogromno večino vse tržaške trgovine na drobno, so zahtevale naj OOSS (Osrednji odbor za sindikalni sporazum) imenuje posebno komisijo, ki bi bili v njej zastopani tudi ti trgovci na drobno in ki naj bi kontrolirala Sepralovo poslovanje.

In še teletina

Plaz Sepralovih sleparij pa se ni več ustavil. Ta ustanova, ki je pod neposrednim nadzorstvom ZVU, je nazadnje zasegla še 8900 kg telečjega mesa in ga takole razdelila: Zvezi italijanskih partizanov 4000 kg, klerikalni delavski zvezi 1500 kg, finančni direkciji 250 kg, zaporom 170 (čeprav politični priporniki umirajo od lakote), inspektoratu dela 170, vojaški intendantci 250, Tržaškemu sanatoriju, podjetje Farsura in Fonda ter bolnici Burlo Garofolo po 100, okrajnemu sodišču 60, delavstvu po tovarnah 0 kg.

Pod zaščito zaupniške oblasti

Zveza italijanskih partizanov je še protestirala, ker jim niso dodelili tudi kože tistih telet. In najmanj 300 kg teletine je spet izginilo na črni borzi. Podjetje Cesim

Dolarska vlada v Italiji

ljena priskočiti na pomoč. Sprito današnjega političnega položaja v Italiji prva pot ni bila mogoča: bilo je torej treba izbrati drugo pot in plačati ceno za darežljivost strica iz Amerike.

Cena pa je bila vlada, ki bi bogatim Amerikancem nudila vsa jamstva pred nezaželenimi vplivi naprednih, demokratičnih gibanj, vlada, ki bi odstranila vse ovire prodiranju omeriškega imperializma v Italijo. Tako je vlado sestavil De Gasperi. V njej so razen nekaterih »neodvisnih« strokovnjakov sami demokristjani.

Je pa še drug vzrok takega položaja v Italiji. To je ustavno vprašanje, ki se bo vsekakor v kratkem z vso ostrino pojavilo. Pred letom dni izvoljena ustavodajna skupščina bi morala v najkrajšem času končati svoje delo in dati deželi novo ustavo. Sprejeti pa je treba še dober kos ustavnega načrta. Po dosedanjih praktičnih sodeč, ustavodajna skupščina tega ne bo mogla dovršiti v predpisanim roku. Ostaja torej dvoje možnosti: ali bo sedanji skupščini rok za sprejetje ustave podaljšan ali pa bodo razpisane volitve v novo ustavodajno skupščino, ki bo morala pričeti znova. Vse to pa so vprašanja, ki imajo danes v Italiji ogromno politično važnost. Za njihovo reševanje je spet poklicana De Gasperijeva »dolarska« vlada.

Naj bo kakor koli — italijansko ljudstvo od vsega tega ne bo imelo koristi. Ves razvoj ga sili k vedno jačji borbi proti zasužnjevalnim naklepom domače reakcije in tu-

Štirje plenirji solate za sto lir

Po vseh naprednih državah ljudske oblasti na vse načine pospešujejo vrtnarstvo in še posebej v industrijskih mestih in njih neposredni okolici. Po sovjetskih mestih se je po zadnji veliki domovinski vojni mogočno razvilo. Ljudske oblasti kakor tudi sindikalne organizacije podpirajo vrtnarje, med katerimi je na tisoče ljudi, ki preko dneva delajo po tovarnah in uradih in se po delu poleg svoje družine posvečajo vrtnarstvu. Podpirajo jih ne le z nasveti, marveč tudi z orodjem, semenji, sadikami, gnojili in drugimi potrebščinami. In take pozornosti in skrbi so deležni tudi vsi oni, ki se preživljajo s tem, kar si sami s trdim delom prislužijo po vrtovih in nasadih.

Od Sv. Andreja do Rdečega mostu

Kako vse drugačen je položaj v Trstu! Mar bi kdo verjel, da je danes in prav v tem poznem pomladanskem času naš okoliški

vrtnar in mali kmet — na robu propasti? Ta čas, ko mu zemlja rodi polne plenirje vrtnin in sadja, prvih stročnic in zgodnjega krompirja. Ta čas, ko morajo tržaški delavec in razumnik, revež in bogataš plačevati radič po 60 in po 80 in solato do 100 in čez. Še česnje po 40 in tudi po 70 lir. Mar bi kdo verjel, da je bila žena s Kolonkovca zadnji četrtek prisiljena prodati štiri koše solate, vsakega po 20 kg blaga, za čistih in celih 100 lir? Toda če bi si kdo vzel čas in stopil še pred zoro k Sv. Andreju, bi dognal tole:

Okoliški kmetje in vrtnarji prodajajo prekupčevalcem in tudi marsikateri branjevki radič prvega reza po 30 in tudi po 25, ostalega po 10, po 8 in celo po 6 lir, solato po 15 in po 10 in tako po vrsti tudi vse drugo. Uro ali dve pozneje pa bo na trgu ob Rdečem mostu ali v tržnici ali pa v katerikoli prodajalni vrtnin gospodinja plačala isto blago na drobno: radič prvega reza po 100, ostalega po 60 in po 80 lir, solato po 80 in ponekod nad 100 itd.

sleparijo in pri Sv. Andreju pošteno kontrolirajo cene in blago! Ali naj kmetu in vrtnarju napravijo prostor na Rdečem mostu in v tržnici? Ali naj sindikat ali zadrugam priznajo pravico, da preskrbe delovnemu ljudstvu blago po dostopnih cenah in kmetu izplačajo, kar mu po pravici gre!

Eno pa drži: Kmetje se morajo združiti, trdno povezati, skupno nastopiti. Pa bodo ugnali sleparje pri Sv. Andreju in še marsikod drugod. Delavci jim bodo pomagali!

ODKAR V LUKI NI VEČ, GOZDA

Širok pramen jutranjega sonca se je usipal v vežo doma pristaniških delavcev. Prelival se je preko obrazov ljudi, ki so živahno razpravljali med seboj o nečem perečem. V njegovi žarki luči so bile njihove poteze tem bolj izrazite, krštenje živahne in beseda zvočna. Preko vsega in iz vsega pa je odsevala dobrota, tista dobrota, kateri moraš prisluniti in obstati, da se ob njej pogreješ in potem nadaljuješ laže svojo pot.

Naslonila sem se na železno ograjo, se zazrla vanje in hotela sama sebi razvozljati uganko, ki sem si jo zastavila že neštetokrat, kadar koli sem šla mimo. Čakajo dela. Kako da vedno le čakajo dela? Premozgavala sem to misel in vse ono, kar se skriva za njo. Premozgavala sem jo tako kakor že neštetokrat, in nisem si znala docela odgovoriti nanjo. Nenadno sem se odločila, da se pogovorim s temi dobrimi ljudmi, ki mi bodo gotovo radi odgovorili na vsako vprašanje.

»Veš, tovarišica, najprej ti moramo povedati, da smo v Trstu edini delavci, ki smo se postavili v maju 1945. leta svojo, to se pravi ljudsko oblast. V pogledu naših delovnih metod nas je pohvalila celo ZVU, ki nas smatra za avantgardo v prihodnosti,« je povzel star možakar.

V delovnih skupinah

Upravičen ponos je žarel v njegovih očeh. Mi — pristaniški delavci se delimo po delu, ki ga opravljamo, v tri skupine. V prvi so tisti, ki nakladajo na ladje in skladijo z njih, v drugi tisti, ki imajo opravka s premogom in rudno, delavci z lopato, kot jim pravimo, v tretji tisti, ki nakladajo in skladijo v skladišča. Vsaka skupina ima svojega vodjo in njegova dva namestnika. Njihovo delo nadzoruje delavski komitet, ki ima vodstvo nad vsem. Pod tem komitetom je tudi disciplinski svet, ki uravnava vsako nepravilnost, kakaj naše delo sloni na samodisciplini in dolžnost vsakega izmed nas je, da se ji do kraja podvrže; s tem koristi sebi in skupnosti. Vse tri skupine delajo v tesnem sporazumu in se sestajajo enkrat mesečno.

»Pod fašizmom je bilo drugače,« mu je vpadel v besedo tovariš. »Tokrat je imela vsaka skupina

svojega konzula, vicekonzulov pa je bilo deset do dvanajst. Imeli so mastno plačo, ki so jo stiskali iz naših žuljev. Bila je stalna in nobena kriza ni nikoli sedla nanjo. »Kakšno je vaše število?« sem jih vprašala po premolku.

Stalni in priložnostni

»Natančno ti ga lahko povemo, toda poprej moraš vedeti, da sta nas dve vrsti delavcev: stalni in priložnostni. Priložnostni so tisti, ki pripadajo industriji in vsem mogočim poklicem, kot brivci, slikarji, zidarji in drugi. Kadar imamo delo, jih radi sprejmemo v naše vrste in delimo z njimi to, kar imamo sami. Tako je v prvi skupini štiri sto stalnih delavcev in tristo petdeset priložnostnih, v drugi sto dva

in trideset stalnih in dvesto priložnostnih, v tretji, ki je največja, petsto stalnih in petsto priložnostnih. Kriza je zajela vse panoge in tako se več število onih, ki prihajajo k nam. Kadar imamo delo, jim radi odstopimo kosček kruha, da si ga zaslužijo. Težko je le, da je teh dobrih dni vsak dan manj in smo že tretji teden brez dela. Dokler so prihajale Unrine ladje, je nekako šlo, toda že precej časa je, da prideta le po dve ladji na teden in to je malo, tisočkrat premalo. Delavci se javljajo vsako jutro in vsak opoldan. Dvakrat na dan prihajajo sem, da vidijo, če je že prispela ladja, bodo li njihove roke danes prijele za delo? Vračajo se zagrenjeni, zlovoljni domov. Dobro, da je v nas upanje, drugače bi bilo še težje.

Blagodati zadnjih 30 let

»Kar nas je starih, se še dobro spominjamo let pred prvo vojno,« se je oglašil tretji tovariš. »Naše mu pristanišču smo dali naziv »gozda«, toliko je bilo jamborov v luki. Trst je imel široko zaledje tja preko Donave in dela je bilo na pretek. Ko je izgubil zaledje, je izgubil vse. V petindvajsetih letih ga Italija ni mogla dvigniti na višino, ki jo je imel. Le propadal je in promet je dosegel komaj petdeset odstotkov nekdanjega. Ne spominjam se točno leta, toda bilo je pod fašizmom, ko si je Češkoslovaška izposlovala v Trstu neka-ko prosto luko. Ko so prišli vagoni in smo blago raztovorili v skladišča, je odprla fašistična policija vsak zaboj. Nekaj blaga smo natozorili. Pretežno večino pa so ga odpeljali nazaj na Češkoslovaško in nikoli več niso ničesar poslali. Kakor je bilo s prometom, tako je bilo z zaslužkom. Do 1927. leta smo imeli svoje zadrage. Istega leta so nam prvič znižali tarife, to je zaslužek, določen za raztovorjenje ene tone. 1931. leta je naše zadrage zasedla fašistična vlada in sledilo je novo znižanje tarif. Zaslužili smo po 60 lir na dan, bilo pa je le troje delovnih dni v tednu. Če to računamo, kar je edino prav, smo zaslužili le po 27, največkrat celo po 25 lir na dan. Naše delo izerpava vso fizično silo, ki jo je treba nadoknaditi, da ne »omagaš«. Burja in dež nam glodata zdravje. Kolikor je večji naš zaslužek v primeri z drugimi delavci, toliko je večja tudi naša poraba.

A ne bodo klonili

Sedaj pod ZVU ni nič bolje. Od januarja 1946 do januarja 1947 so cene poskočile za sto odstotkov, zaslužek pa je ostal isti. Zahtevamo, da se naše tarife povišajo v toliki meri, da bodo v višini sedanjih cen. Če se bodo jutri cene znižale, bomo tudi mi znižali tarife. Nočemo bogateti na noben račun. Hočemo le, kar nam gre za naše delo. Ne bomo klonili; za svojo pravico se bomo borili toliko časa,

dokler je ne najdemo. In našli jo bomo, tudi če bi bila zakopana na dnu morja. Ko je bila naša delegacija v Pragi, so ji rekli, da so naše koristi njihove koristi, naj vztrajamo v naši borbi in oni nam bodo pomagali gospodarsko in trgovinsko.

Zgradili smo si ta dom, pomagali bomo graditi še kaj drugega. »Messaggero Veneto« se je usajal zaradi dvojezičnega napisa na njem. Najraje bi nas razlutil, če bi mogel, ker spoštujemo oba jezika, ki ju ljudje govorijo na tej zemlji.

»Trst čaka še velika bodočnost. Ustvarili bomo enotnost produkcije, potrošnje in kredita, tesno se bomo povezali z našim naravnim zaledjem, z Jugoslavijo, Češkoslovaško, Poljsko in drugimi državami, ki zatrjujejo, da poidemo resnično uvoz,« mi je rekel mlad tovariš ob slovesu. Prepričanje in trdna vera, ki sta odsevala iz njegovih oči, sta mizatrjevala, da poidemo resnično lepšim dnem naproti, da se bomo izkopali iz sedanjega okupacijskega kaosa.

Mara Samsa

Vse po predpisih seveda

Pa ne mislite, da zakon in oblast to dopuščata! Nasprotno. Se iz fašističnih časov smo podedovali točne in natančne predpise o odstotkih, ki si jih smeta zaračunati pri prodaji nadrobno branjevka in trgovca na ceno, ki sta jo plačala na debelo. Če se dosti ne motimo — menda nam urad za cene tega ne bo mnogo popravil — kakih 40% — za pošten zaslužek in rezijsko, za davke in okvate na blagu. In da ne bo zmote ne prevare, je oblast postavila k Sv. Andreju posebnega tržnega komisarja, da natanko nadzoruje vse kupčije — mož je res sila vesten — pa tehničarja, da dobro pretehta prodano in kupljeno blago. Natanko so se predpisali posebne izkaze o blagu, njegovi težji in ceni. In da bi zavarovali zaslužni stan prekupčevalcev, ki je bil v vedno česnejih primerih dostopen le še zvestim pristašem pokojnega režima, so odredili, da kmet in vrtnar sama ne sme prodajati svojega blaga neposredno svojim potrošnikom.

Kakor je bil marsikateri fašistični zakon tako sijajen, da si ga je prilastila tudi sedanja zapadna demokratska oblast, tako se je zgodilo tudi s temi predpisi. In kakor so povzeli marsikatero fašistično prakso, tako so ostali zvesti tudi tej, posebno še ker dobro nese na vse strani razen kmetu in potrošniku seveda. Ta praksa pa je taka: Kmet pošteno proda svoje blago po 6 in po 8 lir, kakor smo pač že ugotovili. Toda na tiste listke zapišejo po 30, po 40, kakor je pač potrebno, da ga lahko potrošnik potem (ko doloži kupni ceni še predpisane odstotke) plača pa 60 in po 80 in 100 lir. Človek bi sodil, da je padel kmet na glavo. Pa ni.

In so vsi zadovoljni

Doma je plačal zemljo, če jo ima v najemu (ta čas 10 do 12 krat več kakor pred vojno), io prekopal in skrbno pognojil, jo posadil in oplel in dan za dnem škropil (z vodo, ki je 4 krat dražja kakor pred dobrim mesecem

dni), poravnal vse davke (do 10 krat višje kakor prej), nabral in narezal, očistil in opral, prebral in sortirjal blago, ga z muko pripeljal k Sv. Andreju. In če ga tedaj ne da po 6 in po 8, se ga ne odkriža. In če ne zapiše, da ga je dal po 30 in po 40, se ga prav tako ne reši. Tako pa so izpolnjeni fašistični predpisi in je tehničar prav opravlil svoj posel in je tržni komisar zadovoljen, ker predpisov nihče ni prekršil in si prekupčevalci in nekateri branjevci manejo roke, ker jim bo šlo blago v velik denar. In se celo kmet nič ne pritožuje, saj mu vendar ni treba vlačiti blaga nazaj na dom, da bi mu ovenelo in segnilo in preostalo k večjem še za na gnoj, ko bi še za kozo in prašiča ne bilo več pravo.

A kdaj bo konec sleparij?

In vendar vesta kmet in delavec, da tako ne more več dalje. Kljub vsej zapadni demokratski oblasti ne! Ali veste, kdaj so bili kmetje zadovoljni? Lani. Tiste dni, ko je ves Trst staval. Prav tiste dni, ko delavcu ni preostajala prav nobena lira. In vendar je imel delavec svoj krompir in radič in svoje sadje. In tudi kmetu ni bilo treba, da bi bil lačen in zaskrbljen. Blago je šlo iz rok slednjega naravnost v roke prvega. In vse je bilo prav. Se celo gospode in prekupčevalcev ni vrag vzel, če že mora biti zaveznikom na ljubo tudi zanje še nekaj prostora na našem Svobodnem ozemlju. Svobodno pa tako! Sicer smo lahko potolaženi: V tretjič odrešeni Gorici ni nič drugače in tudi drugod ne. Samo v »deželi fojbe« plačujejo kmetom česnje po 30 jugolir in paradižnike po 50 jugolir in jih delavci kupujejo po 5 in 10 lir draže.

Ne, tako res ne gre dalje. Kmetje in delavci so si na jasnem. Njih sindikati tudi. Ali naj ne

ZELENA KRMA namesto sena

Kakor se je spomladi obračalo vreme in kakor kažejo kraški travniki, tudi letos na Krasu in po nabrežnih vaseh pridelek sena ne bo tolik, da bo ob njem že tako razredčena živina preživela to in del prihodnjega leta. Živinorejci so bili hudo prizadeti v zadnji vojni in potem se v poslednjih dveh izredno suhih in slabih letih. Stevilo živine se je močno skrčilo, pa kaže letošnje vreme, da se bo moralo še bolj.

V normalnih razmerah pomanjkanje sena na Krasu in v tržaški okolici, živinorejcem ni povzročalo posebnih preglavic. Na Tolminskem, na Pivki in tudi v notranji Istri so pridelali navadno dovolj sena, da so z njim zalagali Kras in tržaški trg. Spritno sedanjih razmer in tudi zaradi suše pa ni mogoče, računati z nadaljnjim rednim dotokom sena iz teh krajev. Zaradi tega je nujno potrebno, da naši živinorejci že sedaj razmišljajo, kako bodo redili svojo živino vse leto, vse do prihodnje pomladi, ko se bodo razmere, kakor se je treba končno le nadejati, uredile tudi v tem pogledu.

Širši pomen živinoreje

Pričakovati je, da bodo končno tudi tukajšnje oblasti, ki se doslej za kmeta v bistvu niso prav nič brigale, nazadnje že iz fiskalnih in oskrbovalnih razlogov prisiljene, najti neko rešitev tega vprašanja. Doslej sta se morala kmet in zlasti živinorejec opirati predvsem na lastne moči. Toda škoda, ki nastaja pri živinoreji, presega delovni krog našega živinorejca in prihaja do izraza tudi v širšem obsegu. Nazadnje oblasti že v interesu tržaškega prebivalstva ne bodo smele dopustiti, da se bo še nadalje krčilo že itak zelo omejeno število živine.

Hranimo seno!

Kadar je treba računati s pomanjkanjem sena, kakor velja to tudi za to leto, bo umen živinorejec pokladal svoj živini čim več zelene krme ter bo seno hranil le za zimo in za primer, da se mu krava oteli ali da mu živinče oboli. V prvi vrsti bo pazil, da bo pokosil in posušil tudi letos čim več trave, da bo spravil v seno tudi travo z boljših pašnikov. Živina naj hodi na pašo čim delj mogoče. In tudi na take pašnike, ki so bili doslej zanemarjeni, najsi je bila na njih slabša paša ali pa da so bili preveč oddaljeni od hleva. Največ si bo kmet v sedanjih težkih okoliščinah pomagal, če bo na svojem polju in na svojih njivah pridelal čim več zelene krme. Tako ravnajo naprednejši živinorejci drugod. Pri nas je takih živinorejcev le malo.

Pitnik, sončnice in celo ogrca

Zelena koruza ali pitnik je sicer tudi pri našem kmetu že precej v rabi, vendar še zmerom premalo. Priporočljivo je, da bi letos porabili za krmo čim več zelene kornuze namesto ajde in tudi namesto repe. Kjer so tla suha, so primerne sončnice, ki pridejo prav zlasti živinorejcu, ki ima silos na razpolago.

Po vinogradih, kjer se čestokrat bohotno razrase neuporabni plevel, bi lahko pridelovali ogrco, ki je prav dobra krma, če ji primešamo kako krmsko stročnico, kakor n. pr. grašico ali kitajski fižol (vigna sinensis). Tudi fižolček (doliceus) se zelo dobro obnese v mešanici s kornuzo in s sončnicami. Užito zeleno krmo daje tudi sladkorni sirenk (sorgo zuccherino), ki je podoben zeleni kornuzi in ga v Furlaniji že dobro poznajo. Vse te rastline sejemo od pomladi do meseca avgusta in nam obrodijo še v istem letu. Množina njih pridelka je seveda znatno odvisna od vremena, pa tudi od nači-

na, kako smo zemljo pripravili za setev.

V vinogradih je posebno priporočljiva setev inkarnatke ali rdeče detelje (svinjske detelje) v avgustu in septembru. Ta daje mnogo dobre zelene krme v zgodnji pomladi, že v mesecu aprilu in kot stročnica tudi zboljša zemljo, ki jo obogati na

dušiku. V tem pogledu nam služijo za zgled furlanski živinorejci, ki krmijo svojo živino vsaj dva pomladanska meseca skoraj zgolj s to deteljo.

Kadar govorimo o krmi in o tem, kako bi jo prihranili, ne smemo popolnoma prezreti slame s katero lahko prihranimo prav dosti sena. Pri krmljenju s slamo pa je treba to zrezati in ji primešati nekaj močne krme — oljnatih tropin, otrobov, presevkov, ker bi sama slama živino počasi izčrpala.

Inž. Andrej Čok.

Naši oljčni nasadi

Dve desetletji bo kmalu minilo, odkar je zaradi mraza pozimi 1929 ušahnilo na Primorskem mnogo oljk. Oljke so ponekod donosale našim kmetom velike koristi, saj je bilo pridelovanje olja za vinogradništvom, najbolj rentabilno. Obsežni nasadi so se razprostirali po vsej dolžini vse obale, posebno v bližini naselij. Pa tudi v notranjosti Istre, v pokrajinah vzporedno z rekami Rašo, Mirno in Dragonjo, kjerkoli so bile terenske in podnebne prilike ugodne, je po zelenih gričih sivele tisoč in tisoč mladih in stoletja starih oljk.

Tu in tam se je tudi v prejšnjih letih zaradi mraza posušilo kakšno drevo, vendar je bila šele tista zima za oljko katastrofalna. Ne le da je uničila večji del mladih in starih nasadov, porazno je vplivala tudi na kmeta samega in mu je vzela vso voljo za obnovo nasadov. Saj ni čudno! Če bi n. pr. zamrla sadna drevesa, bi se sadjar lakoj z vneto lotil sajenja mladih dreves, saj iz izkušenj ve, da mu bodo drevesa že v desetih letih in tudi še prej začela po malem roditi. Enako bi bilo, če bi pozebla vinska trta. Tudi vinogradnik bi bil že davno obnovil vinograde, saj bi se mu nove trte že po petih letih začele oddolževati za njegov trud in stroške obnove.

Odpornejše vrste

Z oljko je druga pesem. Kdor oljko sadi, jo sadi za svoje potomce, ker začne zelo pozno roditi. Obilo in redno rodi oljka šele takrat, ko druga sadna drevesa, ki so bila z oljko istočasno vsajena, začnejo starati in odmirati. Zato ni čudno, da se obnova oljčnih nasadov ni opravila v oni meri, kakor bi bilo želeli. Le tu pa tam se je kateri kmet toliko oju-načil, da je zasadil po nekaj dreves. S tem je bila tudi obnova končana.

Letošnja zelo ostra zima je neugodno vplivala na oljko. Mraz je spet uničil določen odstotek mladih nasadov. In ne samo v severnem delu Istre. Tudi v bolj južnih, obmorskih krajih je zima zagospodarila po oljčnih nasadih. Pregled nasadov je pokazal, da so nekateri oljke prav dobro prenesle silni mraz, medtem ko so druge v isti legi in tudi na istem terenu zmrznile. Po nadaljnjih raziskovanjih in podatkih bo mogoče zaključiti, zakaj ta razlika v pozebi. Gotovo ima tu svoj vpliv tudi odpornost ene ali druge vrste. Toda podatkov o vrstah ni. Zato bo treba temu vprašanju posvetiti vso pozornost.

Naj tu omenim zelo potrebno operacijo po nekaterih starejših oljčnih nasadih. Še vedno je tu pa tam nekaj zelo starih dreves, ki jim trohnijsko debla nad zemljo in tudi pri koreninah.

Kako odpravimo trohno

Trohnenje povzročajo neki bacili posebno na starih deblih, ki nimajo več prave odporne moči. Deblo trohni vedno globlje v zdrav les. Zato moramo vso trohno temeljito izrezati, prav do živega staničja. Operacijo opravimo s strguljami, posebno ostrimi noži. Nastalo rano na debelu je treba še gladko prirezati in z največjo skrbnostjo razkužiti. Predvsem

zaradi tega, ker je vsaka sveža rana dostopna novemu napadu bacilov. Z izrezovanjem trohne smo okužili tudi naše rezilo, ter z njim prenesli bacile še na zdravo staničje. Tudi te je treba uničiti.

Rane razkužimo z 20% raztopino zelene galice (železnega sulfata). Na 10 l vode odmerimo 2 kg zelene galice. Rano zamažemo nato še s katroanom. Najboljši čas za tako operacijo sta marec in april. Ker je sedaj

Ob suši rahljajmo zemljo!

V zadnjih dneh je bilo sicer nekaj dežja. Vsaj za nekaj dni je spet kazalo na boljše letino. Toda suhi meseci so še zmeraj pred nami in suša verjetno tudi letos ne bo izostala, še posebej na Krasu ne. Ni, da bi črnogledno presojali bodočnost, toda spregovoriti je treba nekaj besed o smislu tega, kar smo napisali v naslovu. Prepričani smo, da bomo s tem vplivali na omiljenje sušne nadege.

Vlaga je rastlini isto kakor voda našemu telesu. Če nam je zmanjka, smo žejni, če jo izgubimo docela, podležemo. Le računajmo, koliko je zaužijemo dan za dnev v obliki jedi in pijače! Tudi rastlinsko telo je zgrajeno pretežno iz vode. Neke rastline je potrebujejo več (n. pr. buče, paradižniki), druge manj. Posebno mnogo je potrebujejo vse vprek v času razvoja. Rastline, ki jim korenine segajo globoko v tla, (drevesa, trte, krompir), se upirajo suši delj časa, one, ki rastejo plitko v zemljo, potrebujejo česčega dežja.

Ker je zemlja kakovostno različna, izgubi nekatera (peščenolopnasta, peščena, prodnata) vlago prej, druga (ilnata, ilnatopeščena, humusna) kasneje, kar pa je odvisno tudi od lege.

Dokaj je ukorinjeno mnenje, da se zemlja tem prej izsuši, čim bolj je rahla. Rahlanje (oranje, prekopavanje) ima predvsem namen pripraviti zraku dostop v zemljo. Brez zraka ni rasti. Prav tako pa služi rahlanje zemlje proti suši. Kdaj vlpije (drži) goba več vode, kadar je stisnjena, ali kadar je ohlapna? Prav tako je z zemljo. Čim več prostora zavzema ista množina zemlje, čim bolj je torej zrahljana, tem več vode vsrka. Iz spodnjih plasti zemlje pronica tem več vlage, čim bolj je zemlja zrahljana. Zrahljanje zemljipomaga sleherna rosa, vsak količnik ovlažen zrak.

Zato je zelo koristno, če zlasti bolj strjeno (težko) zemljo rahljamo. Ni je treba obračati, dovolj je, če ji zrahljamo spodnjo plast. Posebno je to mogoče na majhnih površinah, zasajenih, ali posejanih s kulturalni vrstah. S primernimi vilami ali roglički lahko zemljo zrahljamo (privzdiguemo), ne da bi poškodovali korenine. Namesto vsakodnevnega zalivanja vrtov, ki zemljo zbija, bi lahko rahljali na tak način njene spodnje plasti in ji tako zagotovili primerno rezervo vlage.

Da je to res, nam priča vinograd z globoko prekopano zemljo, posebno če je obilno pognojen z dobrim hlevskim gnojem, ki zemlji ne da le hranilnih snovi, ampak jo tudi ohladi in rahlo. Tam ne kljubuje suši le trta, ampak tudi vsaka druga kultura (pesa, zelje), ki jo tam gojimo.

Zato le brez bojazni: rastlinam ob suši, če in kolikor le mogoče rahlo zemljo!

J. F.

Posebne doklade za poljedelske delavce

Po sporazumu, ki je bil dosežen med kmečkim ES in gozdarskim uradom, prejemajo poljedelski delavci, ki so zaposleni pri pogozdovanju poleg draginjskih doklad še posebne dodatke. Znano je, da je določala lanska delovna pogodba za delavce, ki delajo na veleposestvih kot dodatki k mezd, tudi določeno množino živeža, pšenice, krompirja, fižola in kornuze, po ceni, kakor jo posestniki prejmejo pri prisilni oddaji pridelkov. Oni posestniki, ki delavcem teh dodatkov niso izročali, so bili dolžni plačati delavcem po 6 lir na uro več. Pri letošnjih pogajanjih je kmečki ES dosegel, da je bil ta dodatek poračun na 17 lir, za čas od 1. do 14. aprila je prejel vsak delavec razliko po 10 lir na uro, od 15. aprila dalje pa redno po 17 lir na uro več. Kdor tega dodatka v denarju se ne bi bil prejel, naj se javi pri gozdarskem uradu ali pri kmečkem ES v Trstu, ul. Imbriani 5.

Za meseca april in maj je bila poračunovana tudi draginjska doklada za poljedelske delavce, ki smo jo zadnjič objavili. Doslej pa še ni bila izplačana onim delavcem in delavkam, ki so zaposleni pri pogozdovanju. Kmečki ES je zaradi tega že ponovno interveniral pri oblasteh. Dobil je poročilo, da se ni na razpolago zadostnih sredstev. Objavili bomo izplačevanje teh doklad, čim se bo pričelo.

Goli in poseke v naših gozdovih

Zaradi vojnih prilik in še bolj zaradi čezmernega izkoriščanja je ostalo v naših gozdovih premnogo goljav in posek, ki bi jih bilo nujno treba pogozditi. Pogozdovanja pa ne bo mogoče tako kmalu opraviti, ker ne glede na druge težave obče primanjkuje sadik in ustreznega gozdnega semena. Posledica bo, da bodo goli tem bolj zapuščeni in jih bodo prerasli robida, leska, brinje in drugi gozdni plevel. Res je, da bodo v nekaterih ugodnejših primerih same zrastle n. pr. breze, topoli, jelše. Te vrste niso bile do sedaj štet med one, iz katerih pridobivamo najboljše les, v resnici pa spričo modernega razvoja lesne industrije to drevje prav nič ne zaostaja za tako imenovanim plemenitim gozdnim drevjem kot sta jelka in hrast. Dobrodošli so zato samosevci, ako imamo tako srečo, da nam narava vsaj delno popravi, kar je človekova roka uničila.

Na žalost največkrat ne moremo računati, da se bodo goli in poseke v danih okoliščinah naravno in brez vsake pomoči v dolednem času zopet zarastle. Pred nami je torej vprašanje, kaj naj ukrenemo, da bodo ti zapuščeni predeli v naših gozdovih še in čim prej spet plodoviti.

Jasno je, da bomo morali začeti z umetnim pogozdovanjem. Toda pogozdovanje že več let zapuščenih goli in posek naleti na posebne težave in ovire. Naš največji sovražnik je pri tem gozdni plevel in nižje rastlinstvo, ki ne dopušča naravnega razvoja malih dreves in jih dušita. Novo posajene sadike le s težavo tekmujejo v borbi za luč in hrano z drugim rastlinstvom in pogosto podležejo nasprotnim življenjskim prilikam.

Vendar je treba in dane so mož

nosti, da se tudi taka zemljišča pogozdijo.

Kako smo že omenili, drevesca v prvih letih svoje rasti kaj malo napredujejo. Kuja se in se obnavlja in končno dajo plevelu možnost, da jih popolnoma potlači.

Kaj je vzrok, da so sadike v prvih letih življenja tako počasne? Deloma je to odvisno od sadike same. Pomisliti moramo, da sadike niso naravni način razmnoževanja in že kot taka neugodno vpliva na malo drevesce, ki več ali manj vedno trpi ob vsaki presaditvi. Drevesce tudi pri dobro opravljeni presaditvi vedno izgubi na sestavi koreninskih žilic. Tako lahko rečemo, da mora sadika v prvih letih svojega stalnega bivanja na terenu potrositi dober del svojih moči skoraj samo za obnovo koreninskega aparata.

Prvo jamstvo za uspeh pri pogozdovanju goli in posek je zato prava izbira dobrih, zdravih in razvitih sadik. Vrlina sadike pa je odvisna skoraj izključno od njene pravilne nege in vzgoje v drevesnici. Precej razširjeno je napačno mnenje in prepričanje, da je treba sadike že v prvi mladosti navaditi na težave in trpljenje, ki jo čaka, ko bo presajena na teren.

Prava sadika bo izvirala iz drevesnice, ki je bila zadostno pognojena in z gredice, kjer se ni pretesno dušila s svojimi sovrstnicami! Ljudem se seveda zdi škoda zavreči slabe sadike, tudi če so za življenje nesposobne; pomisliti pa moramo, da je sajenje neprimerno dražje od sadike same. Če je sadika v drevesnici naglo rasla, se bo naglo razvijala tudi na stalnem rastišču in to je silno važno za začetni uspeh pri pogozdovanju posek in goli, kjer se kopiči gozdni plevel. (Dalje prihodnjič).

Dr. S. Oblak

Poreklo zadruga

Poučna stran naše zgodovine

Mnogo se govori in azpravlja o zadrugi. Zato in ker vlada med delovnim ljudstvom napačno mnenje, češ da je zadruga organizacija novejšega izvora, je prav, da pojasnimo poreklo našega zadrugištva.

Naši predniki, stari Slovani, so živeli v sorodstvenih, krvnih zadrugah. Vse družine iste krvi, vsi ljudje, ki so pomnili, da so njihovi predniki imeli enega in istega očeta, so bili združeni. V zadrugah so tako skupno živeli očetje, sinovi, vnuki in pravnuki s svojimi ženami. V zadrugi ni imel nihče svoje posebne imovine. Vsa zemljišča, poslopja, živina in gospodarsko orodje, sploh vse nepremičnine in premičnine so bile last vse zadrugne skupnosti. Skupno so živeli, skupno delali in skupaj uživali sadove svojega dela: eden za drugega (= za-druga), vsak za vse! Vsi odrasli ljudje so imeli enake pravice. Ko je hiša postala pretesna, so prizidali tik nje drugo, tretjo. Večkrat se je družina tako pomnožila, da je živelo nad 100 sorodnikov na istem zadrugnem posestvu. Siromakov med njimi ni bilo, ker je zadruga (skupnost) vsakogar, ki je delal, oskrbela z vsem, kar je potreboval; skrbela je tudi za bolnike, ponesrečence in onemogle. Kdor pa se zadrugi ni pokoril, tega so izobčili. Kot klatež brez doma in sorodstva je nosil pečat strašne kazni.

Zadrugi je načeloval starešina, ki so mu ponekod rekli vladika, drugod gospodar ali gazda in spet drugod knez ali kmet. Spočetka je bil to najstarejši mož v zadrugi (starešina). Po njegovi smrti so možiki zadržniki izvolili novega gospodarja. Izbrali so si najmožnejšega. Tudi žene so lahko postale starešine. V naših starih zadrugah je vladala enakopravnost.

Starešina je bil upravnik: Vodil je zadrugo gospodarstvo, odredil delo, skrbel za domače potrebe. Bil je tudi sodnik in je razsojal prepire ter odredil kazni. Končno je bil še svetnik, ki je varoval zadrugne svetinje in daroval bogovom. Vsi zadrugniki so ga ubogali in spoštovali. Umrlim starešinam so v zadrugi ohranili dober spomin in njih podoba jim je bila svetinja.

Vsi udje iste zadruga so se imenovali po svojem prvem gospodarju. Če je bilo temu ime Peter, so se njegovi nasledniki - zadrugniki imenovali Petroviči, če je bil Pavel, Pavloviči. Markovi potomci so bili Markoviči, Radotovi Radoviči, Ivanovi Ivanoviči itd. Tako so nastali primki in vasi in iz teh tudi nekatera mesta (Vinkovci, Vidoviči itd.).

Župe in plemena

Ko se je kakšna zadruga izredno pomnožila in je postal njen življenjski prostor pretesen, se je nekaj zadrugnikov ločilo od stare družine in se naselilo nekje v bližini ter si ustanovilo novo zadrugo. S staro zadrugo so ostali tesno povezani, v prijateljstvu, v zavesti skupnega rodbinstva. Stara zadruga (matica) je bila torej zvezana z novimi zadrugami. To zvezo vseh zadrug, (vasi), ki so zrastle iz prvotne zadruga, so imenovali župo. Vsi župljani so kot potomci enega in istega pradedu tvorili plemo. Starešine vseh zadrug iste župe so se pogosto sestajali, se skupno posvetovali o potrebah vsega plemena in si volili vrhovnega poglavarja ali župana. Ker so družine prvotne zadruga uživale večji ugled, so najraje volili župana iz prvotne zadruga. Iz takih odličnih rodbin se je, ko sta se pričela v zadrugah izgubljati skupnostni čut in uveljavljati izkoriščevalski element, polagoma razvilo plemstvo ali žlahta (boljari, vlastelini, pani ali zemani).

Včasih so se plemena preselila v drugo deželo, kjer je bilo dovolj zemlje in bolj varno pred sovražnimi napadi. V novi naselbinji so gore in vode imenovali z enakimi imeni, ka-

kor so jih imeli v starem kraju. Zato imamo še danes po vseh slovanskih deželah na severu kakor na jugu gore, reke in kraje z enakimi imeni: Bistrica, Žagorje, Trnovo, Kum, Poljane itd. Dolgo Slovani niso imeli držav, marveč le posamezne župe. Ker pa je bila vsaka zase prešibka, niso mogli doseči one politične moči kot sosedni narodi. Izprevideli so, da se morajo združiti in da se le v združenih župah lahko branijo pred sovražniki. Kakor je iz zadrug zraslo plemo, tako je iz združenih plemen nastal narod. Združena plemena so si v skupni borbi za časa vojne izvolila vojskovodjo, velikega kneza ali velikega župana.

Obramba pred izkoriščevalci

Naše nove gospodarske zadruga torej niso nikaka nova iznajdba, ampak so le oblikovno prirejene novim prilikam ter so vznikale na izkustvih iz dandanašnjega praktičnega življenja. Njihova prirodnost, njihova pravična urejenost jim narekujejo trdno povezanost, medsebojno pomoč, sodelovanje, skratka skupnost. Ogroženi od prirode in ljudi (sovražnikov) so že v starih zadrugah poznali življenjsko modrost, da se morejo ohraniti samo v čim širši in čim trdnjši organizaciji, v delovnem kolektivu, ki naj nudi poedincu pravice do njegovih nasproti skupnosti prevzetih dolžnosti. Iz praktično uveljavljenega načela enakovrednosti človeških bitij, o enakih dolžnostih vseh zadrugnih dela zmožnih članov zadruga je bujno poganjala zavest demokratičnosti, enakopravnosti, pravičnosti.

Kmetijska Naproza

gospodarska in moralna osvoboditeljica kmečke žene

Danes ko skuša vsaka žena povsod slediti moškemu tako doma kakor v poklicu, prosveti, politiki itd., so se žene začele zanimati tudi za zadrugištvo.

Žena pričakuje od zadrugištva veliko več kot možki in to upravičeno, kajti vse bolj je vezana na svoje delo, tako poklicno kakor domače. Kakor hitro opravi svojo službo, kiti domov, k družini, da opravi tudi tam najnujnejše, da v domačem gospodinjstvu prebije svoje — tako imenovane proste ure.

Tako si žena naravno želi, da bi našla v zadrugi vse, kar potrebuje za svoj dom, da ji ne bi bilo treba tehati iz trgovine v trgovino. Zaradi tega bi morale biti zadruga založene z vsem potrebnim. Da pa bodo zadruga lahko z uspehom opravljale to svojo nalogo, morajo imeti zadostno število članov. To velja predvsem za mestne zadruga in v tem pogledu je že vse tako v teku, da bodo mestne zadruga kmalu lahko v vsem zadovoljile naše žene.

Drugače je z našimi podeželskimi in predvsem kmetijskimi zadrugami v odnosu do žene na vasi. Sicer zares tudi žena na vasi vedno bolj občuti potrebo, da je zadruga založena z vsem potrebnim za vsakdanjo potrošnjo. Mnoge žene, posebno naprednejše, spoznavajo potrebo zadrugištva in v mnogih krajih žene aktivno sodelujejo v zadrugi upravi.

Toda eno spoznanje se ni prevladalo pri naši ženi na vasi, da lahko prav tako, kakor si nabavlja v zadrugi blago, v zadrugi tudi odda svoje pridelke. V tem je naša vaška žena še na stopnji, kjer je bila pred 100 leti.

Ne ozira se na svoje zdravje, ne na na poniževanje. Pa tudi prav ne presodi brezplodnosti svojih dnevnih potov v Trst. Často vstaja že ob 1. ali ob 2. po polnoči in hiti težko obložena po 4, 5 do 6 ur daleč v Trst, kamor pride vsa izmučena in nazadnje se mora še hudo poniževati pred drznimi in prezirnimi meščankami, ki še zmeraj podcenjujejo kmečko ženo in jo prezirajo kakor neko nižje bitje, čeprav se je sirota mučila, da je prinesla na trg sveže in zdravo blago, da bi ugodila mestni gospodi. Koliko ponižanja doživlja naša kmečka žena za svoj trud! In v svoji suženjski vzgoji ga že niti več ne čuti in ga smatra za vsakdanje potrebno zlo.

gah poznali življenjsko modrost, da se morejo ohraniti samo v čim širši in čim trdnjši organizaciji, v delovnem kolektivu, ki naj nudi poedincu pravice do njegovih nasproti skupnosti prevzetih dolžnosti. Iz praktično uveljavljenega načela enakovrednosti človeških bitij, o enakih dolžnostih vseh zadrugnih dela zmožnih članov zadruga je bujno poganjala zavest demokratičnosti, enakopravnosti, pravičnosti.

Danes nam priroda ni nevarna. Znanost si jo podreja. Nevarni pa so ljudem izkoriščevalci, ki jih je malo, a so gospodarsko močni, združeni v razredu kapitalistov nasproti razredu delavcev in kmetov. Zato so naše zadruga prvenstveno gospodarskega značaja. V svojem bistvu se nič ne razlikuje od nekdanjih sorodstvenih zadrug. Njih obrambni značaj v gospodarski borbi proti sovražniku delovnega ljudstva in njih težnja po gospodarski demokraciji sta v bistvu enaki onima iz davnih časov.

Tako sedaj povzemamo, prilagode no novim prilikam zadrugo načelo kot edino prirodno, utemeljeno, pravilno in uspešno.

Janko Furlan

ubijajo kadar čujejo, da govoriš v svojem jeziku.

Zakaj to ponižanje, žena, sestra in mati našega junaka? Zadrugo imaš, nej izroči svoj pridelek in boš srečnejša, ponosnejša, samozavestnejša, ker se ti ne bo treba ne klanjati ne poniževati pred velikimi in malimi izkoriščevalci!

Žena! Zadruga je ustanova, ki lahko tebi največ služi, če se boš do cela zavedla njene koristi, njenega pomena. Zadruga je ustanova, ki bo morala iz temelja spremeniti gospodarsko in socialno življenje naše vasi. To se bo zgodilo, če bodo naše kmečke žene spoznale in uveljavile njeno poslanstvo.

S. C.

Kako pridobivamo borovo smolo

Čeprav je na Primorskem precej borovih gozdov, do 1. 1938, v njih niso pridobivali smole. Takrat se je tega spomnilo neko italijansko podjetje — seveda v pretežno vojne namene.

Smolo so pridobivali na tako imenovani francoski način. Približno 80 cm od tal in do ene tretjine obsega debla so dobro očistili debelejšje lubadi (skorje). Nato so zabili vanj okrog 15 cm od tal pločevinasti žleb in pod njega pritrdili lonček. Nad žlebom so napravili s prikladno sekiro zaseko v širini 9 cm in največ do 1 cm globoko (7. letnik). Po vsakem zasekavanju se je zaseka zvišala približno za 1 cm. Zasekavali so le ob lepem vremenu vsakih 5 dni, v vihar nem in deževnem pa vsak tretji ali četrti dan. Zaseke so morale biti gladke in čiste, tako da se je smola neovirano cedila v žleb in lonček.

Tisto leto je dalo 5000 borov 14,4 stota smole. Pridobili pa bi je še enkrat toliko, ko ne bi ljudje (in posebno pastirji) smole zažigali in lončke odnašali. Ljudstvo se tedaj iz povsem običajnih razlogov upravičeno ni hotelo pokoriti odredbam fašističnih oblasti, pa je uničevalo tudi lončke s smolo na vseh koncih in krajih, tako da je ob zadnjem pobiranju smole zmanjkalo okrog 3500 lončkov, ki jih je bilo treba nadoknaditi z novimi.

L. 1940. so uvedli tako imenovani nemški način pridobivanja smole. Deblo so očistili približno 80 cm od tal v širini do polovice njegovega obsega. Pločevinasti oboč in lonček so pritrdili enako kakor po francoskem načinu. Od sredine žleba navpično po deblu je bil zarezan kanal v globini po največ 1 cm. Iz glavnega kanala so vodili stranski kanali in sicer od zgoraj navzdol, tako da se je smola iz stranskega kanala iztekala v glavnega. Zareze so bile take kot pri prvem načinu. Vsak 4. ali 5. dan so zarezali nov stranski kanal, ki je moral biti oddaljen povprečno po 1 cm od sosednjega. Tako so pridobili najmanj 3% več

Gozd na Krasu

Pomotoma nam je zadnjič izostal zaključek članka »Gozd na Krasu«. Objavljamo ga v naslednjem:

Prečev napad se v nekaj letih stopnjuje in razvije do viška. Takemu razvoju so sploh podvržene vse žuželke. Nekaj let potem je prečca komaj opaziti. Bor te vrhunice prečevega razvoja vselej preživi, če ga obenem ne zadene še kak drug udarec, kakor drug gozdni mrčes ali prevelika suša. Če klestimo borove veje, da bi obrali prečeve zapredke in jih uničili, tedaj sami prizadenemo boru večjo škodo kakor prelec, ki mu pusti vsaj popje. Ob zelo hudem napadu je na posameznih drevesih po 20 do 50 goseničjih gnezd. Pri visokem drevu ni mogoče opraviti korenitega čiščenja. Z delnem pa nastop vrhunca prečevega razvoja samo odlagamo. Zato je treba temeljito očistiti vse mlade nasade, od starejših pa le one, kjer se čiščenje lahko opravi do kraja.

mlade moramo podpirati, jim svetovati ter jih voditi, z drugo besedo se moramo potruditi, da jih spoznamo in razumemo.

V upravo zadruga morajo priti ljudje z novimi pogledi na svet in ne črnogledi svetniki s starimi napakami.

Dolžnost uprave in kadrov mora biti tudi, da skrbijo za zadrugo vzgojo naših množic, da pomagajo kulturno dvigati našo vas, da bodo ljudske množice lažje spoznale in razumele pereče gospodarske probleme, njih daljnosežnost in učinkovitost tudi v poznejši dobi in ne gledali samo na trenutne koristi. Dolžnost kadrov in uprave je, da v takih primerih naglo posežejo vmes in dokažejo nujnost pravičnega ravnanja zadruga pri reševanju določenih gospodarskih problemov.

Ce bomo imeli zavedne zadrugne kadre in uprave zadrug, bomo imeli zavedno članstvo, bomo zadruga tudi dobro vpeljali, da bodo redno in točno poslovali.

Vprašanje zadrugnih kadrov je osnovno vprašanje in zato mu moramo posvetiti vso pozornost in skrb.

Zadrugiški kadri

Razvoj in uspeh našega zadrugištva ni odvisen samo od števila članov, vplačanih deležev, skladišč itd., ampak predvsem od zadrugnega kadra ali nameščencev in upraviteljev zadruga.

Kakor povsod drugod tako se tudi pri zadrugištvi in predvsem pri zadrugištvu čuti pomanjkanje dobrega in sposobnega kadra. Proti temu pomanjkanju se morajo boriti naše zadruga predvsem na deželi. Da bi ga odpravili, so prirejali že razne tečaje in včasih se res posreči, da pridejo s teh tečajev ljudje, ki so sposobni za svoje delo. Večina pa se je udeležila tečaja le z namenom, da si zagotovi položaj uradnika ali uradnice v zadrugi, kjer potem dela šablonsko, brez poleta, brez čustva in brez pravega zadrugiškega duha. Mnogo sta bila tega kriva prvotna slaba podlaga in predvsem slaba izbira kadrov.

To bilanco o naših tečajnikih lahko napravimo danes, po enem letu zaposlitve prvih absolventov,

ko smo jih preiskusili in spoznali.

Tudi moramo omeniti, da so šli mnogi na tečaj in se z njega vrnili polni volje in navdušenja. Z zanosom so se lotili dela, toda trpka rednost dela jim je vzela njih polet, ker so si stvar predstavljali preenostavno.

Nekateri pa so izgubili veselje, ker uprava ni znala, ali pa ni hotela upoštevati njihovega navdušenja. Mesto da bi jim dala vzpodbudo pri njihovem delu, so čisto prejemali moralne klofute, to pa zaradi tega, ker sta se srečala dva svetova. Uprava, stari svet s starimi predvojnimi metodami in miselnostjo in tečajnikov novi svet z novimi načeli in novim poletom ter razumevanjem.

Ce hočemo imeti res dobre kadre, se moramo pobrigati predvsem, da izberemo take mladeniče in mladenke za zadrugiški tečaj, ki ne želijo le, da bi postali uradniki, ampak imajo tudi podlago in resno voljo, da bi se posvetili stvari. Absolventi tečajev in posebno

Kriza dela na Goriškem

do podrobnosti poučeni o vseh svojih gospodarskih vprašanjih, o izvozu svojega blaga na tržišča in o njegovih cenah. Kmečka sindikalna komisija je bila pooblaščená, da reši vse obče kmetijske probleme. Vsa Koprščina pa bo podpirala ljudske oblasti in gospodarske ustanove v borbi za ojačenje svojih gospodarskih postojank.

Kmetijsko zadružništvo v Istri

poseben tečaj za združne knjigovodje. Delo na združnih poslojih opravlja delovne brigade, ki so se izkazale zlasti pri vinogradniških delih.

Dosežen je bil sporazum, po katerem pritičejo kmetijskim delavcem na Goriškem naslednje draginjske doklade:

Moškim od 18. do 65. leta starosti v februarju in marcu t. l. po 21 lir na uro, v aprilu po 32, v maju po 35, v starosti od 16. do 17. leta po 16,80, 25,60 in 28,40 lire, ženam od 17. do 55. leta starosti po 14,70, 22,40 in 24,85, mladoletnim od 14. do 15. leta in moškim v starosti nad 65 let po 12,60, 19,20 in 21,30 lire, ženam v starosti pod 17. in nad 55 let po 11,55, 17,60 in 19,55 lire na uro. Za območje mesta Gorice se te doklade povišajo za 20%.

Osnovne mezde pa ostanejo naslednje: moški v starosti od 18. do 65. leta, in sicer dvinarji po 26, polstalniki po 23,50, stalni po 21 lir, moški od 16. do 17. leta po 20,80, 18,80 oziroma 17,30, ženske od 16. do 55. leta po 18,20, 16,70, 14,70, mladoletni v starosti od 14. do 15. leta in moški nad 65 let po 15,70, 14,20 in 12,70, ženske pod

Ödgoovní urédník
Ž A G A R B O Š T J A N
Tiska Zadrúžna tiskarna v Trstu

KMETIJSKI SINDIKAT so pred kratkim ustanovili v Izoli. Ustanovnega zborovanja, na katerem sta govorila tudi tov. Juraga in Semli, so se udeležili malone vsi kmetje in kmečki delavci iz Izole.

KMETIJSKO NAPROŽO se pred kratkim ustanovili v Ankaranu. Nova zadruga bo prevzemala vse domače pridelke, ta čas posebno češnje in grah ter jih oddajali koprski za drugi. Zadruga bo oskrbovala vas z umetnimi gnojili in drugimi kmetijskimi potrebščinami.

17. in nad 55. leti po 14,50, 13 in 11,50 lire na uro. Onim, ki so zaposleni na področju goriškega mesta, so te mezde povišane za 5%.

Na Tolminskem zavzema živinorejsko zadrugištvo vedno večji obseg. Ta čas intenzivno delujejo zadruge v Tolminu, Poljubinu, Ljubinu, Sv. Luliji, Modrejah, Praprotnem, Zabčah in obe novi zadrugi na Grahovem in v Ponikvah. Letos nameravajo ustanoviti v tolminskem okraju še nadaljnih 15 takih zadrug, posebno na Kobarškem in Bovškem.

Naloga zadrug je, skrbeti za selekcijo živine, za veterinarske preglede, urejanje in splošno izboljševanje pasnikov in planin, skupno nabavo travnatih semen in za poslovanje zbiralnic mleka. Že letos bodo pričeli obnavljati nekaj planinskih staj. Obnova bo opravljena večinoma s prostovoljnimi delom. Za gradbeni material in plače strokovnega osebja je bil določen kredit 1 milijona jugolir.

V tej zvezi bodo razširili tudi obra-
tovanje »Mlekoprometa«. V njegovi
mlekarni bodo lahko predelovali
dnevno po 10 do 15 tisoč lit. mleka.

Sindikalna enotnost

Spričo odločitve pariške mirovne pogodbe je nastala potreba, da se vse progresivne politične, strokovne, kulturne in gospodarske organizacije, v onem delu Primorske, ki pripade Italiji, prilagodijo novemu položaju. Na zadnji konferenci pokrajinskega odbora ES so razpravljali tudi o sindikalni organizaciji na tem ozemlju. Bilo je sklenjeno, da se goriške sindikalne organizacije vključijo v italijansko splošno delavsko zvezo (C GIL).

Zastopniki goriških organizacij so tedaj navezali stike z njenim vodstvom v Rimu, da bi z njenim posredovanjem dosegli združitve z njenimi dosedanjimi podružnicami v teh krajih. Pri pogajanjih so nastale različne težave, vendar je bila nazadnje združitev omogočena. Goriške organizacije ES so se tedaj razšle in se vključile v italijansko zvezo, ki je skupna sindikalna organizacija za vse ozemlje Italije in šteje nad 6 milijonov članov. Tako so goriški delavci, zvesti načelu o združitvi vseh delavcev, obenem okreplili demokratične sile v Italiji, ki hočejo zavarovati republiko in pospešiti razvoj naprednih idej v državi.

Se je dobro znano, kako je bila Idrija v vseh tekmovanjih na vodilnem mestu. Pa smo se malo pozanimali, kako se je znašel Idrijski kot v petletki.

Letošnji kredit za obnovo in izgradnjo znaša 12 milijonov dinarjev. Stanovanjsko vprašanje je še vedno pereče. Letos kanijo zgraditi in obnoviti 225 novih stanovanj. Petletni načrt pa določa tudi se gradnjo 14 objektov v industrijske namene, novo opekarno, napeljavno električnega toka v vse vasi itd. Vsaka vas ima pa zopet svoja lastna dela, ki prav tako pričajo o veliki volji našega človeka, da čimprej normalizira življenje v svojih domovini.

Posebnost idrijske petletke bo novo rudarsko naselje s 120 stanovanji, ki bo nudilo svojim stanovalcem vse možnosti za udobno in koristno preživljanje prostega časa.

Gorski kraji Idrijskega kota imajo ugodno lego za letovišča. Zato bodo zgradili dve poletni koloniji, in sicer v Črnem Vrhu in pri Li-

Obnova stanovanjskih hiš je tu letos že v polnem teku in gradbeni zadruga „Primorje“ bo svoji nalogi nedvomno kos. Ustanovljeno pa je bilo še drugo gradbeno podjetje „Zidgrad“.

ki se svobodno kretata. S seboj imata merilne aparate, na mestu delata načrt za novo cesto, ki bo vezala celo vrsto do sedaj zapuščenih vasi z glavno cesto. Ves načrt še ni dovršen in vaščani iz vseh okoliških vasi so napravili že toliko dela, da je videti, kod bo stekla nova cesta. Na delu je staro in mlado. Nemški zemljemerec, doma iz Brandenburga, začudeno gleda to ljudstvo in ne more izraziti svojega občudovanja.

Nov duh napredka je zajel vse panoge življenja, obrt, industrijo, prosveto in kmetijstvo. V vasi P. ni industrije ne obrti. Vaščani so kmetje in zidarji. A tudi kmetijstvo se razvija in napreduje. Kmetje niso več sami. V vas ne prihajajo več birci in davkarji, pač pa strokovnjaki, svetovalci.

kaj važnega bo danes zanje.

Mirno govori strokovnjak, vsi ga pazljivo poslušajo. Pripoveduje in kaže slike. S seboj ima tudi steklenico temno rumene tekočine. Pred njim je kos kraškega kamna, nekaj peska in ilovnate zemlje. S solno kislino dela poskuse in ugotavlja, kje je apnenec. Naša zemlja potrebuje apna, naši travniki, pašniki, naša polja, naši sadovnjaki ga krvavo potrebujejo.

Vsi vedo, kako je apno koristno, neobhodno potrebno. Potrebuje ga zidar, v drugi obliki ga potrebujejo vsa druga bitja in rastline. Človek sam brez apna bi bil kot polž, bil bi brez kosti in tako tudi vsa živina. Prasiču slabih kosti dajejo apna, bolnim na pljučih dajejo injekcije kalcija (apna). Kalcij drži pokonci ves svet.

Tam v Čičariji, po Krasu je vse belo, v kraškem kamnu je kalcija za cele gore. Toda skale so skale. Trdno stoje, kjer so.

Strokovnjak pojasnjuje in pripoveduje, kako ga je mogoče uporabiti. Govori o novem, zares revolucionarnem načinu, ki bo dvig-

nil naše kmetijstvo. Tam na Krasu bo že laže, toda tod v Brkinih, kjer ni belih apnenčevih skal, bo težje. Od daleč bo treba dovažati dragoceni apnenčasti pesek. Vsem je težko pri sreč. Zavidajo one kraje.

Tedaj se oglasi nekdo tam ob
zadaj. Preprosto govori. Nekaj no-
vega bo povedal in obenem vpra-
šal. Vsi se okrenejo in poslušajo.
Tako-le pravi: »Mislim, da imamo
tudi mi dovolj apna. Saj tudi la-
por vsebuje apno in tega je v Br-
kinih dovolj.« Opazil je, kako ga
zidarji uporabljajo za beton na
mesto belega peska.

Urno hiti po košček laporja. Vsi nestrpnost pričakujejo. Kapljica solne kisline pade na košček laporja in začne kipeti kot na belem kamnu. Strokovnjaka sta nasmejana. Oči vseh se zablišče. Živio! Doma imajo zaklad, tam na pečini, na grapi ob poti ga bo dovolj za vse vas.

Letos bodo poskusili in, če bo držalo, kar pravi inženir, bodo prihodnje leto vsi uporabljali doma-

če, brezplačno, toda tako učinkovito naravno gnojilo.

Tovariša sta dobre volje, že se bala, da bo težavno za te vasi, tako oddaliene in potrebne.

Mlajši tovariš pripoveduje o do-
kritih novega načina gnojenja
domačim apnencem. Bli-kovito gre
glas o njem po vsej vasi.

Z obrazov odseva presenečenost in zadovoljstvo. Kaj hočeš, taki čudni časi, čudne, neverjetne stvari! Revolucija v življenju. Vse na ravne sile in zakladi morajo služiti človeku. Vsak umni kmetovalec dobro ve, da je apno neobhodno potrebno za rast vsakega živca bitja in rastline. Zemlji proti in mah.

Zemlja sama vsebuje mnogo
na, toda ko jo začnemo obdelovati,
ji ga začne primanjkovati, saj ga
porabijo rastline in tudi voda ga
izpira iz tal.

Mladina postavlja rekorde na svoji veliki progi od Šamca do Sarajeva

Dela na veliki omladinski progi od Šamca do Sarajeva zavzemajo vedno večji obseg in zmeraj hitrejši tempo. V silnem delovnem poletu dosega mladina vedno nove rekorde in postavlja vedno višje norme. Na pobudo užiške udarne brigade so vse ostale sklenile delati po 7 mesto dosedanjih 5 ur dnevno. Pri važnejših objektih, na vseku pri Lašvi in v vrunduškem predoru delajo v izmenah podnevi in ponoči.

Obseg del

Dela je na progi Šamac-Sarajevo 5 krat toliko, kakor ga je bilo lani na prvi mladinski progi Brčko-Banovići. Dolžina proge znaša 238 km. Na njej bo 788 mostov in mostičev z po 3 do 80 m, poleg teh pa še savski most v dolžini 568 m. Skupna kubatura tehniških del bo znašala 175.000 kub. metrov, zemeljskih pa 4,1 milijona kub. m. Izvrtanih bo 8 predorov v skupni dolžini 2470 m, v njih bo treba izkopati nad 100.000 kub. metrov zemlje in skale. Za gornji stroj proge bodo porabili 750.000 kub. m. materiala in 520.000 železniških pražgov. Skupno bo za vsa ta dela prepeljanega 1,3 milijona ton gradbenega in drugega materiala.

V prvih 48 dneh dela so mladinci očistili 3,1 milijona kv. m terena, izkopali 1,25 milijona kub. m zemlje (30,8%) izvrtali okrog 1400 m predora.

Most čez Savo

Pri gradnji mostu čez Savo je sedaj največ zemeljskih del. Navoziti je treba 220.000 kub. m zemlje in jih nabiti v nasip, ob levem bregu reke 120.000 na desnem 80.000, na obrambni nasip 20.000. V 10 dneh zadnjega tekmovanja so pri gradnji lesenih jarmov za most zabili v dno reke 309 pilotov, tako da so 15 dni pred rokom zabili pilote za 20 jarmov. Vsega jih bo imel most 32. Srednje reke gradijo 2 posebno močna jarna, ki bosta nosila srednjo železno konstrukcijo, dolgo 65 m. Pod srednjim lokom bo omogočena plovba po Savi. Ob najvišjem stanju vode bo pod njim svobodna višina še zmeraj 3 m. Razpored med ostalimi jarmi bo znašal po 10 do 28 m.

Vojkovi udarniki

Na področju 1. sekcije južno od Šamca dela sedaj 30 brigad. Že do 1. maja so opravile 233.000 od skupnih 500.400 kub. m zemeljskih del. Sekcija mora zgraditi tudi del nasipa od Save proti jugu v obsegu 700.000 kub. m. Dalje proti jugu v področju 3. sekcije je treba zgraditi ogromen nasip, kjer bo stala tudi dobojska postaja. Navoziti bo treba 250.000 kub. m zemlje in jo nabiti v nasip.

Tu se je v zadnjem tekmovanju posebno izkazala prva primorska

udarna brigada Janka Premrla-Vojka in si osvojila prehodno zastavico. Tedaj je dosegla velike uspehe tudi v kulturnem, prosvetnem in fizikalnem delu. Na progi pa je ta brigada, ki šteje 292 graditeljev, v svojem dosedanjem delu očistila 417.257 kv. m terena in izkopala pri tem 359 pa njev, vgradila v nasip 56.873 kub. m zemlje in kamenja, zgradila 20 propustov in pri tem vgradila 1192 kub. m betona, izkopala in prepeljala 1147 kub. m peska in gramoza ter odstranila 45 kub. m skale.

Na področju 8. sekcije je treba prebiti prehod skozi skalnato sotesko reke Bosne pri Lašvi. Do srede maja so minerske brigade na tem odseku odstranile nad 20.000 kub. m skale, zemlje in kamenja.

Vranduški predor

V bližini Vranduka je bilo treba porušiti 60 m visoko steno. Minerji so izkopali vanjo večjo odprtino, nasuli v njo 750 kg razstreliva in odprtino zabetonirali. Ko so razstrelivo električno zažgali, se je hkratu zrušila vsa stena in se razdrobila v 2500 kub. m kamenja, ki so ga v nekaj dneh odstranili.

Od 8 predorov na vsej progi so sedaj 4 v gradnji. Pod Vrandukom so izvrtali doslej nad 1200 m predora. Preostalih 350 m bodo prebili najkasneje do srede julija. Dela so sedaj težja, ker vrtajo v trdo skalo. Do srede maja so prebili 154 m dolgi predor Bistričak. Zanj so rabili 33 dni. Lani so na progi Brčko-Ba-

noviči rabili skoraj 2 meseca za 84 m dolgi predor Drenik.

V predoru Majevici so lani napredovali največ po 1,50 m na zameno, letos znaša norma 1,70, dejansko pa so čisto dosegli tudi 2 in v rekordnem primeru celo 3,25 m. Ta rekord je dosegla druga minerska brigada na izhodni strani vrunduškega predora na dan pred Titovim rojstnim dnem. Grška udarna brigada Epon je izkopala onega dne 3,15 m predora. V celoti pa so tega dne v vseh zamenah na obeh straneh predora izkopali skupno 15.30 m predora.

V maju so pričeli kopati predor pod Sikolom pri Maglaju in dva tedna kasneje še 168 m dolgi predor Osle v Arnavočihih nedaleč od Sarajeva. Vsi predori bodo izvrtani do višine 6,20 m, tako da bo pozneje mogoče progo elektrificirati. Medtem so se pri delih na progi odlikovale tudi druge primorske in slovenske brigade. V 7. sekciji je bila proglašenjska - bazoviška brigada, na 6. sekciji pa poleg drugih prva tržaška brigada Alme Vivode in prva pazinska. Na 5. je bila pohvaljena prva istrska brigada. Prehodno zastavico si je priborila na 11. sekciji prva ljubljanska mestna brigada Toneta »Tomšiča«, ki je postala hkratu tudi udarna.

V celoti je bilo na progi podeljenih do srede maja 6 prehodnih zastavic, proglašenih 14 brigad za udarniške, pohvaljenih 22 brigad. Nadalje je bilo proglašenih 346 mladincev za udarnike in pohvaljenih 405.

Poljski sindikati

Prvi dve leti poljske demokratične republike sta bili leti velikih socialnih in ekonomskih reform. Vzporedno se je razvijal tudi sindikalni pokret.

V stari Poljski je bilo komaj 300 tisoč sindikalno organiziranih delavcev. V deželi je bila cela vrsta majhnih sindikatov, ki so razbijali sile delavskega razreda. Za časa nemške okupacije je bil sindikalni pokret na Poljskem uničen. Po osvoboditvi ga je bilo treba organizirati od kraja. Delavcem v tem času ni samo uspelo ustvariti svobodne demokratične sindikate, marveč tudi doseči njihovo edinstvo.

V stari reakcionarni Poljski je bilo 342 različnih sindikatov. V novi je ena sama sindikalna centrala, ki šteje sedaj preko 2 milijona organiziranih delavcev.

Vloga tovarniških odborov

Sindikalni organi v podjetjih se opirajo na demokratična načela. Delavci jih na svojih skupščinah

volijo na podlagi tajnega glasovanja. Tovarniški odbori imajo velika pooblastila na področju zaščite dela in kontrole nad izvajanjem tehničnih zaščitnih ukrepov. Nadalje podpirajo uprave posameznih podjetij pri vodstvu proizvodnje, prejemajo in presojajo njih poročila o njenem poteku, nastopajo kot posredovalci v delovnih sporih in razvijajo živahno kulturno delovanje med članstvo. Mnogo so že storili na področju pridobivanja novih kadrov. Po njihovi zaslugi vodijo sedaj na tisoče poljskih podjetij ljudje, ki so izšli iz delavskega razreda. Kot strokovnjaki si je pridobil velik sloves n. pr. sedanji ravnatelj velike poljske tkalnice, nekdanji delavec Radikovsky. Enako mesto zavzema v eni največji poljski tovarni tudi stari tekstilni delavec Stepanski.

Tekmovanje v produkciji

Najvažnejši činitelj v poljskem gospodarskem življenju je dandanes proizvodno tekmovanje, ki mu je dala pobudo mladina tekstilnih podjetij v Lodzu. Značilno je, da je v času volilne kampanje to tekmovanje zajelo nad 70.000 mladih tekstilcev. Mnogo jih je presegalo delovno normo za 50, pa tudi za 150 in celo za 200%. Sindikati so nagradili že tisoče zglednih delavcev na ta način, da so jih poslali na dopust v počitniške domove ali pa jih nagradili z raznimi darovi. Nagli razvoj poljske industrije je bil dosežen prav po prizadevanju delavcev. Premogovna industrija, industrija obutve, električna industrija in še druge proizvodne panoge so že lani dosegle predvojno proizvodno raven.

Kulturno delo

Vesike uspehe so poljski sindikati dosegli pri množičnem kulturnem delu in v preskrbi delavcev z življenjskimi potrebščinami. Lani so otvorili 354 počitniških domov. V mnogih podjetjih so uredili dežje jasli in zavetišča. Po tovarnah imajo že 2500 kulturnih kotov (kakor v Jugoslaviji rdečih kotov) 23 klubov, 22 prosvetnih domov ter na stotine dramskih odsekov. Organizirani

ranih je na tisoče krožkov ljubiteljev tehnike. Po tovarnah in podjetjih je mnogo delavskih knjižnic.

Poljska triletka

Važno vlogo so igrali sindikati pri zadnjih volitvah. Centralna sindikalna komisija se je vključila v blok demokratičnih strank. Sindikati so organizirali mitinge

in sindikalna zborovanja, ki se jih je udeležilo nad 1,5 milijona ljudi. Med novimi poslanci v poljskem sejmju je 47 sindikalnih funkcionarjev.

S prvim januarjem t. l. se je pričel izvajati na Poljskem 3 letni gospodarski načrt. Sindikati so zastavili vse svoje sile, da bi poljska triletka ne le uspela, marveč da bi jo izpolnili še pred potekom njenega roka.

Sindikalne volitve v Italiji

Kongres Splošne zveze dela v Firencih

V nedeljo se je pričel v Firencih kongres Splošne zveze dela. V zadnjih tednih so bile po vsej Italiji volitve kongresnih delegatov, pri katerih so dosegli komunisti prodoren uspeh. Volili so v obliki glasa, vanja za resolucije, ki so jih predložile posamezne stranke.

V sindikatih je v Italiji organiziranih v 53 strokovnih, odnosno v 92 teritorialnih zvezah 6,5 milijona industrijskih ter kmetijskih delavcev in delovnih razumnikov. Po doslej objavljenih podatkih so zbrali v 85. pokrajinskih zvezah komunisti 2 milijona 904.017 ali 59,48% vseh oddanih glasov. Socialisti 1.114.000 ali 22,83%, demokrati 636.000 odnosno 13,8%, republikanci 2,4%, Saragatovi socialisti 1,9% itd. Podrobno so dosegli komunisti v Torinu 59, v Genovi 60, v Bologni 68, v Firencih 75, v Potenzi 70, v Bariju 63, v Reggiu Calabriji 68, v Palermu 71%. Med kovinarji 63, med rudarji 77, v kemijski stroki 59, med tekstilci 50, v grafični stroki 50, med občinskimi nameščenci 45, med kmečkimi delavci skoraj 70%.

Teh volitev se je udeležilo tudi delavstvo v Spodnjem Poščju in Tržiču, ki se je spričo pariške odločitve, da pripade ta del Primorske Italiji, vključilo v Splošno zvezo dela. Za komunistično resolucijo je glasovala velika večina delavstva, za skupnostno (nacionalistično) okrog 25%, za socialistično okrog 15%.

Kongres, na katerem je zbranih okrog 1800 delegatov, razpravlja o dosedanjem delovanju Splošne zveze, o gospodarskem napredku delavstva, o obnovi gospodarstva in demokracije, o sindikalni za-

konodaji, o spremembah sindikalnega statuta. Nazadnje bodo izvolili novo centralno vodstvo orga-

Od vsepovsod

NOVI BEOGRAD — Beograjsko prebivalstvo naglo narašča in bo kmalu doseglo milijon ljudi. Novi deli mesta se bodo razvijali na levem bregu Save proti Zemunu. Imeli bodo značaj vrtnega mesta. Skozenj bo izkopan prekop, ki bo vezal Savo z Donavo. Računajo, da bo v tem predelu Beograda 250.000 stanovanj. V okviru petletke bodo tudi zgradili predvsem industrijska podjetja.

JUGOSLOVANSKI ENOTNI SINDIKATI so ukinili vse potrebno, da bo letos 11.500 jugoslovanskih delavcev preživel svoje dopuste v počitniških domovih, ki jih je sedaj v Jugoslaviji 11. Nove domove gradijo ob Ohridskem jezeru v Makedoniji in ob Borackem jezeru v Bosni. Investiranih bo nad 30 milijonov dinarjev. V vsej petletki je določeno za gradnjo delavskih počitniških domov 250 milijonov dinarjev.

PRVI MOTORNI VLAK so zgradili v mariborskih železniških delavnicah. Dovršili so ga v 50 dneh. Vlak je razkošno opremljen, ima plinsko ogrevanje in vodovod v miniaturi. V vozu sta za okras dva umetniška lesoreza generalisima Stalina in maršala Tita. V vlak so vgradili bencinski motor.

KVARNERSKA LADJADELNICA Na Reki je bila v času vojne za 80% opustošena. Sedaj je obnovljena. In prav ta čas izdelujejo v njej žerjav najnovejšega tipa, ki bo hkrati tudi največji v Jugoslaviji. Dvigati bo bremena po 50 ton 8 m visoko v eni minuti.

Električna sila v sovjetski petletki

V četrti petletki za obnovo in razvoj ljudskega gospodarstva v Sovjetski zvezi zavzema električna energija poseben pomen. Že 1. 1913. je bila carska Rusija na 13. mestu v proizvodnji električne energije, sedaj je na drugem v Evropi, na tretjem na svetu. Proizvodnja električne sile se je povečala za 24 krat. Zgradili so ogromne centrale, Satorsko v moskovskem okrožju, Celjabsko in Berzovsko na Uralu, Dnjeprvsko, Svirsko, Zemo-avčalsko, Rionsko in druge na ruskih rekah. Skupno so jih v prvih treh petletkah postavili 147, med njimi 14 vodnih.

V vojni so Nemci uničili malone polovico sovjetskih virovov električne sile, 60 velikih in mnogih manjših central, med njimi Dnjeprpropetrovsko, kalorične centrale v Dombasu, Podmoskovskem bazenu, Harkovu, Odesi, Stalingradu in drugod. Toda na drugi strani so že v času vojne zgradili ali obnovili 104 centrale.

Po novem načrtu bodo ob koncu petletke pridobivali 70% električne energije več kakor 1. 1942. Med drugim bodo zgradili 52 kaloričnih central, ki bodo zalagale s tokom Moskvo, Ural, Kuzbas, Donbas, Baku, Daljni vzhod, Belo Rusijo in druga področja SZ. Zgradili in obnovili bodo 36 hidrocentral ter pričeli graditi nadaljnjih 13. Rezultat četrte petletke bo ta, da bo dosegla produkcija električne energije v Sovjetski zvezi 22,4 milijona kilovatov, dvakrat toliko kakor pred vojno.

V okviru nadaljnje elektrifikacije

Sovjetske zveze spada tudi elektrifikacija sovjetskih železnic. Do konca petletke bo elektrificiranih 7363 km železniških prog. Tedaj bo Sovjetska zveza v tem pogledu na prvem mestu med vsemi državami sveta. Električne lokomotive razvijajo mnogo večjo silo kakor parne. Njihov delovni efekt bo 2,5 krat večji. Elektrificirali bodo predvsem proge z intenzivnim blagovnim prometom, torej one na Uralu, na južnem Kavkazu in in v Donbasu, po katerih prevažajo mnogo kovin, premoga, rud, koksa in nafte.

Letos bo elektrificiranih 500 km prog, od teh 200 km na Uralu, 140 na južnem Kavkazu, 100 v Ukrajini. Nadaljevala pa se bo tudi elektrifikacija lokalnih električnih prog, na katerih je promet spet pričel močno naraščati, kakor n. pr. v Moskvi in Leningradu. Do konca petletke bodo v Moskvi elektrificirali okrog 300 km prog, v Leningradu 190, poleg tega pa še lokalne proge v Kijevu, Rigi in drugod.

Velike naloge bosta pri tem morali opraviti elektrotehniška in strojna industrija. Zgraditi bo morala 555 električnih železniških strojev, 635 elektriških voz ter še vse ostale naprave in potrebščine. Prav v zvezi z elektrifikacijo železnic bo zgrajenih nekaj posebnih električnih central. Obenem z elektrifikacijo železnic bo omogočena tudi elektrifikacija podeželja vzdolž elektrificiranih prog v širini do 40 km obkroja vsake proge.

Stavka v Španiji

Baskijski delavci so proslavili 1. maj s stavko. Čeprav jo je frankovski guverner prepovedal, so sindikalne organizacije v Bilbao izdale lepake, ki so delavstvo z njimi pozvale k stavki. V podjetjih Euscaiduna, ladjelelnicah Constructor naval in Vilcoic, železarni Altos Fornos in livarnah La Delta je vse delo počivalo. Tudi v mnogih manjših podjetjih delavci niso prišli na delo. Skupno je stavkalo 50.000 delavcev. Tedaj je guverner odredil odpust 14.000 delavcev z dela. Delodajalci so jih odslovili 15.000.

V znamenju protesta je 5 dni kasneje pričelo stavkati 20.000 delavcev. Naslednjega dne jih je pridružil nadaljnjih 5000. Sindikalne organizacije so organizirale demonstracije v duhu delavske enotnosti in borbe proti Francu. Na stotine delavcev je bilo aretiranih.

Stavka se je razširila tudi v druge španske pokrajine in zlasti v Katalonijo. V Barceloni, Terasu, Sabadellu in Mataru je stavkujoče delavstvo zahtevalo tudi povišanje plač. Frankisti so se znova poslužili nasilja pri preganjanju delavstva. V Montoru v pokrajini Cordobi je Fran-

Profesionizem največji sovražnik nogometa

Z razvojem profesionalizma v nogometu se je izoblikoval tudi profesionalni tip igralca — nogometaša. Od prvih malenkostnih daril (plačanega kosila, različnih doz za cigarete, čevljev, oblek, plašev in manjših vsot denarja) za uspeh in zmago v tekmah je prišlo do mesečnega plačevanja po določeni lestvici. Poleg stalne mesečne plače je dobival nogometaš nagrado za dobljeno tekmo ali za neodločeni rezultat. Za posebno važna srečanja je bila določena tudi posebna nagrada. V najvišjem razvoju profesionalizma v nogometu se ravna premija po pomenu

je, dokler ne bo igral. Profesionalec bo udaril svojega nasprotnika, ko vidi, da tega sodnik ne more opaziti, pa tudi gledalci tega večkrat ne vidijo. On hoče svojega nasprotnika, posebno amaterja onemogočiti za igro. Z rokami prijema nasprotnega igralca tako spretno, da se nam to zdi nakičeno. Udaril bo nasprotnika, ko skačeta visoko proti žogi, v gneči pri izvajanju kota in tako dalje. S takim načinom igre profesionallec zelo često doseže uspeh pa tudi zmago. Namesto viteške igre pa se razvija nešportna in nečastna borba.

de v finančne težave, delodajalec s prodajo svojih »zvezd« popravljaja materialno stanje, za manjši denar pa lahko nabavlja druge nogometaše, posebno neznane mlajše igralce.

Zato je sen vsakega profesionalca, da postane »zvezda«. To ga silijo, da bolj intenzivno trenira in boljše igra, ker bo imel tudi večji zaslužek. »Zvezde« so najbolj izpostavljene nevarnosti poškodb, ker je vse nanje umerjeno. Nasprotni igralci pazijo nanje, da ne dosežejo gola, če so napadaleci (kar je redno), in jih onemogočijo z različnimi nešportnimi sredstvi. Večkrat se je zgodilo, da je bil postavljen v moštvo igralec samo zato, da poškoduje najboljšega igralca nasprotnega moštva. Kazen, ki je zadela takega igralca, ni važna, ker je bil ta že v naprej žrtvovan zato, da oškoduje nasprotni klub.

Med profesionalci ni kolektivnega duha

Poklicni igralec se popolnoma zaveda, da ga lastniki kluba izkoriščajo. On ve, da bo prišel dan, ko bo zavržen kot izžeta limona. Zato stremi za tem, da čim deli časa igra in da izkoristi vse, kar se da izkoristiti. Zani je važna zmaga zaradi premije, toda če vidi, da ni zmage, se vseeno trudi, da igra dobro. Tako je z njim zadovoljen njegov trener in končno tudi lastniki kluba, kar je najvažnejše. Profesionalci zelo redko ugovarjajo med igro drug drugemu. Vsakemu posamezniku je često tudi ljubilo, če najboljši igralci v njegovem moštvu ne igrajo dobro. Pri profesionalcu ni čuta odgovornosti za svoj klub, mesto ali državo. On smatra, da je povsem po

Gol v prilog Skednja proti Pulju

Nedeljski rezultati

Lj. Ponziane - Metalac 3-0

Ljubitelji Ponziane so v nedeljo zaigrali v odlični formi. Napad za napadom se je valil pred beograjski gol. Metalčev vratar je reševal nemogoče. Vendar pa Tržačani v prvem polčasu niso imeli sreče. V drugi polovici drugega polčasa pa so se povezali in v peklenskem tempu postavili končni rezultat.

Ostali rezultati jugoslovanskega prvenstva so: Budućnost-Kvarner 5:1; Hajduk-Pobeda 3:2; Železničar-Lokomotiva 3:0; 14. oktober-Nafta 3:0 (par forfait).

Pokrajinsko prvenstvo

Rezultati: Krmin-Koper 3:2; Montebello-Ronki 3:2; Skednja-Pulj 3:1; Gaslini-Torpedo 2:2 (prekinjena 3' pred koncem zaradi neredov).

Vatovčev pokal

Rezultati nogometnega turnirja za Vatovčev pokal so: Opčine-Kolonia 5:0; Dreher-Sv. Marko 2:0; Strojna tovarna B-Primorje D 3:0; Skorklja-Zavljje 2:1; Acegat-Tiskarji 4:1; Rojan B-Skednja B 3:2; Col-OMMSA 4:0; Greta-Bolnška blagajna 2:1; Kraljič-Kozman 3:0.

Košarka za Morganov pokal Sv. Marko-Rojan 34:27; Skoljet-DSZ 60:26; Arzenal-Skorklja 48:14. V tekmi za pokrajinsko prvenstvo pa je Cermelj v Gradski premagal domačo petorico z rezultatom 48:14.

Kolesarji za Derinov pokal

V tekmi so bili: 1. Stefilong (Olimpia), ki je prevozil 104 km v času 2 uri 57 minut s povprečno hitrostjo 37,365 km na uro; 2. Kette (Opčine); 3. Sosić R (Opčine); 4. Kravos (Olimpia), vsi s časom zmagovalca; 5. Udovič (Sv. Ivan) 100 m za zmagovalcem; 6. Tomažič Pino (TKZ), 3'3" za zmagovalcem; 7. Sosić E. (Opčine); 8. Kuret Karel (TKZ) in ostali, vsi s časom Tomažiča.

Jugoslovanski plavalci v Pragi

V soboto so v tekmi v Pragi jugoslovanski plavalci s češkoslovanskimi dosegli naslednje odlične rezultate: 400 m prosto: 1. Bartušek (CSR) v času 5.07.5; 2. Kurtini (FLRJ) 5.10.8; 3. Landkammer (CSR) 5.16.4; 4. Skanata (FLRJ) 5.20.1. 100 m prsno: 1. Cerer (FLRJ) 1.12.7; 2. Linhart (CSR); 3. Barbieri (FLRJ). 100 m prosto: 1. Miloslavić (FLRJ) 1.00.2; 2. Pelhan (FLRJ) 1.00.6; 3. Maržik (CSR) 1.02.2. Watterpoolo: 5.5.

Prizor s tekme Ljub. Ponziane in beograjskega »Metalac«

tekme za kvalifikacijsko razpredelitev, dočim se v mnogih državah uporablja sistem, po katerem se moštvo določi pred tekmo višina premije.

S postopnim oblikovanjem tipa profesionalnega igralca je pri njem vzporedno upadal tudi zanos za nogometno igro, za društvo, kateremu pripada, pa tudi za državo, katero zastopa kot reprezentativni igralec. Ne moremo reči, da so igralci zaradi tega igrali slabše, toda niti zdaleka ne igrajo z navdušenjem, poletom in zanosom, kot igrajo igralci — amaterji.

Napake poklicnega nogometaša

Vsi profesionalni igralci imajo enake osnovne poteze, podane z njihovim položajem plačanega igralca, ki mu je igranje nogometa edini poklic. Te značilnosti so: zmaga nad nasprotnikom za vsako ceno, varovanje pred poškodbami, stremenje, da postane »zvezda« v moštvo in ohranitev osebnega prestiža brez ozira na izid tekme.

Zmagati v vsakem srečanju je cilj tudi amaterskih nogometašev, toda amaterski igralec želi zmago in uspeh iz športnih razlogov, da se odlikuje, da bo najboljši in da dvigne svojo in višino vsega moštva. Amater ljubi svoje moštvo, bori se mora viteško, pazi na svoj ugled in ugled celote in biti mora discipliniran ter objektivno do nasprotnika.

Poklicni nogometaš je povsem drugačen. On želi zmago zato, ker mu prinaša denarno korist, istočasno pa se dviga tudi vrednost njegovega moštva, ki donosa lastnikom večje dohodke in je zato pričakovati boljše materialne pogoje. Čeprav je poklicni nogometaš pod strogim režimom v svojem društvu ter mora redno vežbati in se pokoravati društvenim pravilom, ga to niti najmanj ne veže, da mora biti discipliniran tudi do nasprotnika.

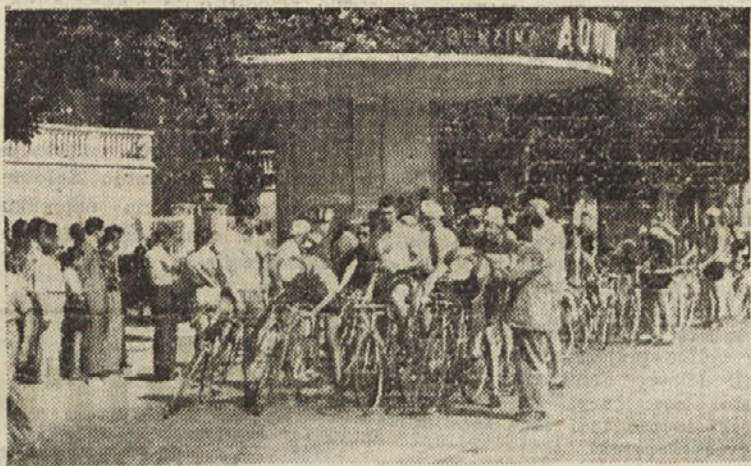
Zvijaze poklicnih igralcev

V borbi se profesionalci poslužuje vseh mogočih sredstev, samo da njegovo moštvo doseže zmago. Ker so tudi profesionalci kaznovani za pretepe na igrišču in za težje izpade, se zato poslužujejo različnih zvijač, ki jih sodnik ne more zapaziti, ali katere ne more kaznovati po pravilih. Razvil se je cel sistem profesionalnih zvijač v borbi, ki so se jih v srečanjih s profesionalnimi nogometaši na žalost oprijeli tudi mnogi amaterji. Profesionalni igralec ne bo odkrito udaril svojega nasprotnika, ker ve, da bo kaznovan, da ne bo pre-

Profesionalizem v nogometu vpliva negativno tudi na značaj človeka. Namesto iskrenega športnika se ustvarja zahrbtni in rafinirani igralec. In vse to zaradi denarja.

Poškodba pomeni brezposelnost

Vsak nogometaš se varuje poškodbe, kar je tudi povsem razumljivo. Amater se varuje zato, da ne bo zaradi poškodbe nesposoben

Na startu za Derinov pokal

jel plače in da bo izgubil premila delo v tovarni ali ustanovi, kjer je zaposlen, profesionalci pa zato, da ne izgubi svoje zaposlitve in s tem tudi svoj kruh. Lažja poškodba pomeni za profesionalca ostati brez premije, težja pa brez kruha. Profesionalci nimajo poklica in zaradi tega skrbno pazi na svoje noge. Bojazen pred poškodbami vpliva na profesionalca, da ne igra s takim navdušenjem in borbensostjo kot amaterji. Njegovi delodajalci ga sicer priganjajo, naj se bori požrtvovalno, ker vedo, da imajo zanj v primeru njegove poškodbe nadomestilo, toda igralec sam zelo pazi, da ne bi bil poškodovan. Delodajalec sicer zavaruje profesionalca tudi za večje vsote, toda zato, da ne bi imel z njim zgube, če bo slučajno poškodovan, igralec sam pa ni osebno zavarovan. Od tod izvira tudi njegov način nešportne borbe.

Sen vseh profesionalcev

Vsako profesionalno moštvo ima nekaj »zvezd«, ki so lastnikom potrebne, da privabijo na igrišče gledalce, ki imajo radi dobre nogometaše in često zaradi njih gredo na tekmo ne glede na to, ali je nasprotno moštvo močno ali ne. »Zvezda« zavzema poseben položaj v klubu. Na njo najbolj pazijo, ji največ plačajo, jo najraje kupujejo in pri prodaji dobivajo za njo največje vsote. Če klub pri-

nakujeju v tem klubu, kar je tudi res. Jutri lahko igra že proti istemu moštvo, kakor pač nanese, komu je prodan. Udanosti moštvo in društvu kakor tudi tovarištvu z ostalimi igralci profesionalci ne pozna. Glavna skrb vsakega profesionalca je, da s svojo igro zadovolji trenerja.

(Po »Poletu«).

17.000 km Titove štafete

Na Titov rojstni dan so jugoslovanski narodi v Titovi štafeti poneli maršalu Titu spomenice, s katerimi so izrazili svojo brezmejno ljubezen do svojega največjega sina in s katerimi so se obvezali dovršiti in še prekoračiti prvo petino gospodarskega načrta.

V nedeljo, 25. maja t. l. so ob 17. uri popoldne pritekli v Beograd. štafete iz vseh ljudskih republik in JA, ki so skupno pretele nad 17.000 km. Po beograjskih ulicah je tekače Titove štafete pozdravljalo na deset in deset tisoče ljudi, okrog tribune na Terazijah pa je bilo nad 60.000 Beogražanov, ki so navdušeno ploskali in pozdravljali prihod posameznih štafet. V kratkih presledkih so prihajale štafete in izročale poslanice na tribuni. Prišla je štafeta ljudske republike Bosne in Hercegovine, mladinske tovarne orodja v Železniku, Jugoslovanske vojne mornarice, LR Hrvatske, Slovenije, Srbije, Makedonije, Crne gore, Jugoslovanske arma-

de in Beograda. Val navdušenja se je dvignil, ko sta prispeli štafeti iz Trsta in Slovenske Koroske. Nato je zbrane fizikulturnike pozdravil v imenu izvršnega ljudskega odbora Marko Nizekič, v imenu JA Pavle Jakšić, v imenu Enotnih sindikatov Jugoslavije Ivan Božičević, v imenu Centralnega sveta jugoslovanske mladine Milutin Baltić in v imenu Fizikulturne zveze Jugoslavije Miro Krenarčić.

Po govorih so izbrani mladinci z navdušenjem in odobravanjem ogromne množice krenili s štafetnimi palicami proti Dedinju. Kjer jih je sprejel maršal Tito. Drugi jih je sprejel maršal Tito. Drugi za drugim so pristopili k maršalu ter mu izročali štafetne palice. Štafetno palico LR Slovenije je izročil znani plavalni rekorder Tone Cerer. Maršal Tito mu je segel v roko in rekel: »Moja najprišrenejša zahvala slovenski mladini.«

Maršal Tito se je nato vsem zahvalil z govorom, v katerem je naglasil, da bodo vsi, ki jih je narod postavil na vodilna mesta, stregli vse, ne da bi pri tem štedili svoje sile in svoja življenja, da bi našim narodom zagotovljena boljša in srečnejša bodočnost. Po govoru je maršal Tito pridržal nesilce štafetnih palic na Dedinju in se z njimi še dalj časa razgovarjal.

Sport doma in po svetu

DAVISOV POKAL. V Dublinu je jugoslovanska teniška reprezentanca izločila v tekmovalstvu za Davisov pokal irsko teniško reprezentanco. Anglija je izločila Poljsko, Nova Zelandija Norveško, Francija pa Indijo.

NOGOMET. Meddržavna nogometna tekma med Anglijo in Švedsko je presenetljivo končala z zmago Švice 1:0.

Na balkanskih igrah v Tirani sodelovala tudi tržaška reprezentanca, ki je bilo sestavljali: Renzo Bertoli, Markolin, Visintini, Mancinelli, Silič, Mikol, Lepre, Liciniani in Michelazzi.

Fizikulturni zlet v Beogradu

Dne 22. junija t. l. bo FISAJ organiziral v Beogradu športni dan, na katerem bodo nastopili tudi telovadci in telovadke iz vseh jugoslovanskih ljudskih republik. FISAJ je povabil na svoj športni dan tudi 300 telovadcev in telovadk s Tržaškega ozemlja, ki bodo odpotovali iz Trsta 9. junija in se vrnili 30. junija t. l. Telovadni strokovnjaki Tržaškega ozemlja so v ta namen sestavili posebne vaje za mladince in mladinke, ki jih bodo izvajali skupno po napevih partizanskih pesmi. Tržačani bodo nastopili v 12. skupinah po 25 telovadcev in sicer 10 mladincev in 15 mladink.

Razumljivo je, da so naši telovadci in telovadke sprejeli to novico z veseljem, kajti kdo je med mladino, ki ne bi hotel videti prestolnice Jugoslavije, kdo ne bi hotel videti ljubljenskega voditelja jugoslovanskih narodov maršala Tita.

Tita. Kakor so se pridno pripravljali za prvomajski nastop v Trstu, tako se zdaj s še večjo vnemo in zanosom pripravljajo za telovadni zlet v Beogradu. Športni prostori kulturnih krožkov v mestu so zopet oživel, vsepovsod je zopet opaziti mlade postave naših mladincev in mladink, ki vadijo pod vodstvom telovadnih vadiateljev težke, a lepe vaje, s katerimi bodo v Beogradu predstavili telovadno življenje Tržaškega ozemlja. Vsi so disciplinirani. Zavedajo se, da bodo nastopili na telovadnem zletu, na katerem bodo telovadci in telovadke ljudskih republik Jugoslavije tekmovali med seboj, kdo bo bolje in lepše izvedel svojo telovadno točko. In naši telovadci nočejo biti med zadnjimi. Tudi lani v Ljubljani niso bili. In svoj sloves bodo vneto in dostojno branili.